

ששה סדרי משנה

משניות

עוז והדר

סדר נשים

חלק א

מסכתות

יבמות · כתובות

גדרים

המשנה ומפרשיה ערוכים מחדש ומתוקנים עפ"י כתבי יד ודפוסים ראשונים

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועוד הרבה הוספות חשובות

מהדורת פריעדמאן

עיה"ק ירושלם תובב"א

בבא מציעא
בבא בתרא
בבא דרין
מכות
שבועות
עדות
עבודה זרה
אבות
הוריות
זבחים
מנחות
חולין
בכורות
ערכין
תמורה
כריתות
מעילה
חמדי מדות
קנים
כלים
אהלות
נגעים
פסח
טהרות
מקואות
נדה
מכשירין
זבים
טבול יום
ידיים
שקלים

ברכות
פאה
דמאי
כלאים
שביעית
תרומות
מעשרות
מעשר שני
חלה
ערה
ביכורים
שבט
עירובין
פסחים
שקלים
יומא
סוכה
ביצה
ראש השנה
חגיגה
מגילה
מועד קטן
חגיגה
יבמות
פחובות
גדרים
פיר
סוטה
גיטין
קידושין
בבא קמא

זוהרין
קדשים
טהרות

זרעים
מועד
זשים

פ"א א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו שתי נשים ומת בלא בנים, שמהן פטורות, שנאמר (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח ללרור לגלותו ואלהה אל זממו שנאמר בה (דברים כ"ה) ויבמה יבא אשה אל אחותה, לא תקח. והוא הדיון לשאר עריות שיש בהן כרת. ואין לי אלא היא, כרתה מנון, ת"ל לרור. כרת כרתה מנון, ת"ל לרור, דמשמע לא תקח לא היא ולא כרתה ולא כרת כרתה:

מַסְכֶּת יְבָמוֹת

חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוֹתֶיהֶן

סדר נשים סידר אחר סדר מועד כלאסמכוהו אקרא (ישעיה ג') והיה אמונת עמך חוסן. וכבר דברתי בזה בפמחה. וכתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוט המשניות) ראה להקדים דיני נשים לדיני מניין כדי ללכת אחרי הכתוב שנאמר (שמות כ"ה) כי ימכור איש את בנו לאמה, וכי ינלו אנשים וגבשו אשה הרה (שמות ס"ג), ואח"כ כי יגמ שור את איש (שמות ס"ג), ובשזבל זה הקדים סדר נשים על סדר מניין:

מסכת יבמות. כתב הרמב"ם (ס"ג), התחיל במסכת יבמות, והטעם שהזכירה להחמיל ביבמות ולא התחיל במסכת כחוצות, ועיון השכל נותן שהיתה ראויה להקדים,

אבל עשה זה מפני שהנשואים הוא דבר עומד ברשות אדם ורלווין אין לנית דין לבוף אדם עד שיבאר אשה אל היבום הוא מוכרח לעשותו ולומר לו או תלוך או יבם, וההתחלה בדברים המוכרחים הוא הכוון והראוי מן הדברים שאינם מוכרחים, ועל כן התחיל ביבמות וקידר אחר כך כחוצות, עכ"ל. ואע"ג דלמור רב הונא בפי"ק דקידושין דף כ"ט (ע"ב) שיש עריות ולא שא כל ימיו בהרהור עבירה, וכן תנא דבי רבי שמעאל עד עשרים שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומנפלה לאדם ממי יבא אשה כיון שהגיע עשרים ולא נשא אומר מיפא עלמותיו, לא משמע ליה להרמב"ם שמפני כן יפסוהו הבית דין דל"כ הו"ל למתני בהדיא כופין אותו, וכן צפרק ט"ז מהלכות אישות (ה"ב) שהעמיק בדברים אלו לא יבאר בהם שיכופו אותו. אבל הרא"ש בפרק פ"ז דיבמות (ס"ג) כתב שהיה נכון ברווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רואה לנשא אשה שיכפוהו בית דין לנשא לקיים פרייה ורביה כמו שחר מנזות עשה שמכין אותו עד שתלא נפשו, ע"כ. ואפשר לי לומר כיון דתניא התם בקדושין לעיל מהך ללמוד תורה ולנשא אשה ילמוד תורה ואח"כ יבא אשה, ומלוי בפי"ו דיבמות דף ס"ג (ע"ב) צנן עולא שחשקה נפשו בתורה ולא נשא כל ימיו. ונמצא דלא פסיקא כפיהו זו דלילמא חשקה נפשו בתורה כן עולא. אי נמי דגירסת הרא"ש בגירסת התוס' בסוף מו"ק (כח: ד"ה גלג) דגרס מו"ק בסוף מו"ק סדר מועד, וכתבו דמשום הכי מיתחיל סדר נשים ביבמות כדי להסמיך פורענות לפורענות. ועוד נראה לי טעם שהקדים מסכת יבמות לפי שזה נתפרשו לקיים לגבא צהלה, וזה ראו להקדים לדיני האישות. וולי נראה לתת עור טעם טוב שהקדים מסכת יבמות, לפי שהיוצא לקיים שמי זמנות, אחת היא להקים זרע ולאחיו ואחותה לקיים מנזות פרייה ורביה, ומקרא מלא טובים השמים מן האחד, כן נראה לי וק"ל:

פ"א א חמש עשרה נשים פוטרות וכו'. מנינא דהכא וכן דסיפא הרי אלו וכו' למעוטי כרת חילונית שהכיר זה או כרת קטנה ממאנת ביבם. גזירה משום כרת בתו ממאנת או כרת מחזיר גרושמו. גמרא (ג:) וכתבו התוס' (ב: ד"ה חמש עשרה) דהיינו טעמא דמי נשים ולא עריות כדמיא בסיפא (מ"ג), דאי הוה מי עריות הוה משמע דלמעוטי עריות דלא קחשיב קאמי: פוטרות. לא מי אסורות, אע"ג דרואי איסורא איבא ליבם, ולתלוך נמי שייך למיכר שאם אחת אומר חוללת אחי למימר דמתביבם, אלא משום שכיון דצמקוס מנזה הוא דאסוריה, ושאם צמקוס מנזה כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו למתו כדמתן בצמקוס ג', משום הכי תני פוטרות ולא אסורות, דאי תנא אסורות משמע שהצת אסורתה עליו ליקח והוא הדין שלא צמקוס מנזה: פוטרות צרותיהן. דאלו הן עלמנן דפטורות מילתא דפשיטא ולא

פירוש המשניות להרמב"ם

פ"א א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן וכו'. אקדים עיקרים⁸ לזאת המסכתא ומיד

מלאכת שלמה הש"ם

בבב"י הומון כח לעפס גס לתלמיס תחיל סדר נשים. ועמרת האל יודע כל מעלמות, ומיק נתחמות, ומחיל מסכת יבמות. **כתב** הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר ורעיס דראה תנא להקדים דיני נשים קודם דיני מניין כדי ללכת אחרי הכתוב שאמר (שמות כ"ה) כי ימכור איש את בנו לאמה, וכי ינלו אנשים וגבשו אשה הרה (שמות ס"ג), ואחרי כן כי יגמ שור את איש (שמות ס"ג), ובשזבל זה הקדים סדר נשים על סדר מניין, והתחיל במסכת יבמות, והטעם שהזכירה להחמיל ביבמות ולא התחיל במסכת כחוצות, ועיון השכל נותן שהיתה ראויה להקדים, אבל עשה זה מפני שהנשואים הוא דבר עומד ברשות אדם ורלווין אין לנית דין לבוף אדם עד שיבאר אשה, אבל היבום הוא מוכרח לעשותו ולומר לו או תלוך או יבם, וההתחלה בדברים המוכרחים הוא הכוון והראוי יזמר מן הדברים שאינם מוכרחים, ועל כן התחיל ביבמות, עכ"ל. וכתבו צמקוס יו"ט ועוד נראה לי מעם

פ"א א חמש עשרה נשים פ"ו מהלכות יבום וחליטה הוכחה ד יו סמ"ג עין שן תו"ש"ע אהע"ו סימן קעג סוף פ':

מסורת המשנה

פ"א א חמש עשרה נשים. יבמות ג', ירושלמי שקלים פ"ה ה"א - ג', ספרא פסק יא ה"א, ספרי כי תנא רפת, פסיקתא וצרתא ויקרא יז יז, ילקו"ש אחרי מקל

גהות וציונים

[א] עיקרים. בבב"י יבדות. בת"מ ב"ב"ם. וכן בכל המאמר:

תורה אור הש"ס

(א) ואשה אל אחתה לא תקח לצרר קלות ערותה עליה (בריתא: ויקרא י"ח) (ב) כי יבשו ארום יחדו וזמ אחד מהם יבן אין לו לא תורה אשה המת הרוצה לאיש יך יבמה יבא עליה לקחת לו (תורה ונבבות: לאשה ויקרא י"ח) (ג) והיה אמונת עמך חוסן ישעיה חכמת ודעת וראת יי היא אורה: (ישעיה ג') (ד) וכו' ימכר איש את בנו לאמה לא תנא בצאת העבדים: (שמות כ"ה) (ה) וכו' ינלו אנשים וגבשו אשה הרה וצאו ילדיה ולא יתיה אכון עגוש ועגוש פאשר ישיח עליי בעל האשה ונתן כפללים: (שמות ס"ג) (ו) וכו' יגמ שור את איש או את אשה וזמ קול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי: (שמות כ"ה)

יקו"ט מפרשים

פ"א א תוס' יו"ט ד"ה חמש עשרה. פירוש שאע"פ שאין מתיבמת אפילו הכי (נריבין) [נריבין] חלילה: [תירדושי מהר"ל]

תוס' רעק"א הש"ס

פ"א א [אות א] חמש עשרה נשים. לדעת הפוסקים ככתבתי גליון פ"א משנה ב' דסוטה (א) סוטה ודאי היא ונראה פטורים, הא ללא

אבל עשה זה מפני שהנשואים הוא דבר עומד ברשות אדם ורלווין אין לנית דין לבוף אדם עד שיבאר אשה אל היבום הוא מוכרח לעשותו ולומר לו או תלוך או יבם, וההתחלה בדברים המוכרחים הוא הכוון והראוי מן הדברים שאינם מוכרחים, ועל כן התחיל ביבמות וקידר אחר כך כחוצות, עכ"ל. ואע"ג דלמור רב הונא בפי"ק דקדושין דף כ"ט (ע"ב) שיש עריות ולא שא כל ימיו בהרהור עבירה, וכן תנא דבי רבי שמעאל עד עשרים שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומנפלה לאדם ממי יבא אשה כיון שהגיע עשרים ולא נשא אומר מיפא עלמותיו, לא משמע ליה להרמב"ם שמפני כן יפסוהו הבית דין דל"כ הו"ל למתני בהדיא כופין אותו, וכן צפרק ט"ז מהלכות אישות (ה"ב) שהעמיק בדברים אלו לא יבאר בהם שיכופו אותו. אבל הרא"ש בפרק פ"ז דיבמות (ס"ג) כתב שהיה נכון ברווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רואה לנשא אשה שיכפוהו בית דין לנשא לקיים פרייה ורביה כמו שחר מנזות עשה שמכין אותו עד שתלא נפשו, ע"כ. ואפשר לי לומר כיון דתניא התם בקדושין לעיל מהך ללמוד תורה ולנשא אשה ילמוד תורה ואח"כ יבא אשה, ומלוי בפי"ו דיבמות דף ס"ג (ע"ב) צנן עולא שחשקה נפשו בתורה ולא נשא כל ימיו. ונמצא דלא פסיקא כפיהו זו דלילמא חשקה נפשו בתורה כן עולא. אי נמי דגירסת הרא"ש בגירסת התוס' בסוף מו"ק (כח: ד"ה גלג) דגרס מו"ק בסוף מו"ק סדר מועד, וכתבו דמשום הכי מיתחיל סדר נשים ביבמות כדי להסמיך פורענות לפורענות. ועוד נראה לי טעם שהקדים מסכת יבמות לפי שזה נתפרשו לקיים לגבא צהלה, וזה ראו להקדים לדיני האישות. וולי נראה לתת עור טעם טוב שהקדים מסכת יבמות, לפי שהיוצא לקיים שמי זמנות, אחת היא להקים זרע ולאחיו ואחותה לקיים מנזות פרייה ורביה, ומקרא מלא טובים השמים מן האחד, כן נראה לי וק"ל:

רש"י

פ"א א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדמיא [סיפא] שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת

בבב"י הומון כח לעפס גס לתלמיס תחיל סדר נשים. ועמרת האל יודע כל מעלמות, ומיק נתחמות, ומחיל מסכת יבמות. **כתב** הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר ורעיס דראה תנא להקדים דיני נשים קודם דיני מניין כדי ללכת אחרי הכתוב שאמר (שמות כ"ה) כי ימכור איש את בנו לאמה, וכי ינלו אנשים וגבשו אשה הרה (שמות ס"ג), ואחרי כן כי יגמ שור את איש (שמות ס"ג), ובשזבל זה הקדים סדר נשים על סדר מניין, והתחיל במסכת יבמות, והטעם שהזכירה להחמיל ביבמות ולא התחיל במסכת כחוצות, ועיון השכל נותן שהיתה ראויה להקדים, אבל עשה זה מפני שהנשואים הוא דבר עומד ברשות אדם ורלווין אין לנית דין לבוף אדם עד שיבאר אשה, אבל היבום הוא מוכרח לעשותו ולומר לו או תלוך או יבם, וההתחלה בדברים המוכרחים הוא הכוון והראוי יזמר מן הדברים שאינם מוכרחים, ועל כן התחיל ביבמות, עכ"ל. וכתבו צמקוס יו"ט ועוד נראה לי מעם

פ"א א (א) **חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים**. כ"דכ"א עריות אסורות מדלאורייתא, ומהן אי אפשר שישאלו לאחיו מאביו, ולאסורות

משכי הכא סוטה היינו משום דלא משכת לה בצלת כרה. גמרא דף ג' ע"ב: [אות ב] תוס' יו"ט ד"ה חמש עשרה. גזירה משום צרת. היינו לרעת מנאנת אסורה ליבם משום גזירה לרעת בתו ממאנת ולאסורה כיון דלא מילאה בניי בעלה בני"ש תוס' יו"ט במשנה ב' (ד"ה ולא מילאה). ואולם ח"ק דגם רש"י פירש כן בסוגיין (דף ג' ב' ד"ה צרת) דכל למעוטי דלף דלאסורה ליבם מ"מ צני חלילה, מ"מ קשה לי הנה לדאיא מקשהו להלכה דף י"ב ב' לרעת מנאנת מותרת לית, וא"כ כל נמעט דלף דהמנאנת אסורה ליבם מ"מ לרעת מותרת, וז"ע: [אות ג] תוס' יו"ט ד"ה פוטרות. ראי"ו הן צבין. כן משני רבא בסוגין דף ט' (ע"ב) דערוה עמנה לא נריבא קרא. וכתבו תוס' (ד"ה ס"ג רבא) וא"ת והא אינטרין להיבא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא מנא האיל

יבין

תפארת ישראל

יבין

לו, והן הנכרים להלן במשנה ג', וט"ו הנשואות הן ששנו כאן: (ב) **פוטרות צרותיהן**. דננשא אחת מהן לאחיו, ולו ג"כ אשה

פ"א א העולם. בספרא
(קדושים פ' ד' ובתוס' תמורה
(ד') כ"ל העולם: וא"ו הן.
בירושלמי (א) ובמ"ב"ם (ברוב
כתביו) ובהנהגה ראשונים ליתא.
ועי' מלאכ"ש:

לאיטרין למתני, דודאי לנא אחי עשה דיבוס ודוחה לא מעשה
שיט צו כרת, והא דכתיב (דברים ס"ה ה) עליה כדפירש הרע"ב,
משום דרשא ללזור הוא לאיטרין ליה, גמרא דף ח' (ע"ב).
ומ"ש הרע"ב והוא הדין לשאר עריות. לאמר קרא (י) ויקרא
(טו ט) כי כל אשר יעשה מעל
המועבות האלה וכרתה, והוקשו
כל העריות כולן להדדי, גמרא
(ט. ד.) ומ"ש הרע"ב צרת

יְצָרוֹת צְרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וְיִמְן הַיָּבוּם
עַד סוּף הָעוֹלָם. וְאֵלוֹ הֵן, בְּתוֹ, וּבַת

בתו ובת בתו וכו'. צנמו מאנסומו, וכן בת צמו ובת צמו,
דאילו צמו מאשמו היינו צמ אשמו, דכיון דכמי' (א) ויקרא יח
(י) ערות אשה וצמה, לא שנה הימנו ולא שנה מאי' אחר,
אלא צמו מאנסומו לא נפיק מהאי קרא, דאשה על ידי
קידושין משמעי, אלא נפקא
מערות בת צנן או צמ צנן
(י) ויקרא י"א (א)

הגהות וצינונים

[א] בתוס' יו"ט דפוס ראשון
ושני אשת אחות:
[ב] דוקא ע"פ ח"מ:
[ג] אשר לא יבנה. כ"מ בת'
ליתא:

תורה אור השלם

(א) ערות אשה ובתה לא
תלה אה בת פנה ואת בת
פניה לא תקח לגלות ערוהה
שְׁאֵרָה תָּהֵה וְתָהּ הוּא:
(ויקרא י"ז)
(ב) ערות בת צנן או בת בתך
לא תלה ערוהן כי ערוהך
תהוה: (ויקרא י"ח)
(ג) כי ישבו אחים יחדו ופת
אחד מהם ובן און לו לא
תהיה אשת הפת החוצה
לְאִישׁ יָד וְיָבֵמָה יבא עֲלֶיהָ
ולקחה לו לאשה ויבמה:
(דברים כ"ה)

(ד) כי כל אשר יעשה מפל
התועבת האלה ונכרתו
הנפשות העשת מקרב עמם:
(ויקרא י"ז טז)

(ה) ואם לא יחפץ האיש לקחת
את יבמתו ויעלה יבמתו
השערה אל הקנים ואמרה
פאן יבמי תקימ לאחי שם
בישראל לא אבה יבמי ונעשה
יבמתו אליו לעני הקנים
והקצה נעלו מעל רגלו וירקב
בפניו ונתנה ואמרה קבה
יעשה לאיש אשר לא יבנה את
בית אהיו: (דברים כ"ה, א)

(ו) ואיש אשר יקח את אשה
ואת אשה וזה הוא פאש
ישורפו אהו ואתהן ולא תהיה
וקה בתוכם: (ויקרא כ"ד)
(ז) ונעשה יבמתו אלו לעני
הקנים והקצה נעלו מעל רגלו
וירקב בפניו ונתנה ואמרה
קבה יעשה לאיש אשר לא
יבנה את בית אהיו:
(דברים כ"ה ב)

פירוש המשניות להרמב"ם

אתחיל בפירוש, ואומר כי העיקרים אשר צריך שתדעם
קודם העיון בכלל הבבות והדינין הבאים בזאת המסכתא,
ארבעה עיקרים. האחד מהם, כשימות אה האדם מאביו
[דוקא ד], (ועכ"פ שימות) בלא זרע והניח נשים רבות, אין לו
שחלוץ או לייבם חוץ מאחת מהן [בלבד], שנאמר
(דברים כ"ה ט) אשר לא יבנה בית אהיו, בית אהד הוא בונה ואינו בונה שני בתים. וכשחלוץ לאחת מהם או

רש"י

צנל צניס שמיס פטורות, וטעמא ליף צנמ' (א): וצרות
צרותיהן עד סוף העולם. צמתני' מפרש:

אוסרתה עליו ליקח והוא הדין שלא במקום מצוה, מוס' יו"ט. וכבר
כתבתי בסמך מן הגמרא. ובגמ'. אמר רב אשי מתני' נמי דייקא
כרנא לאמר ערה לא לייבא קרא דקמי משע עשרה נשים פטורות

מלאכת שלמה השלם

דבמקום מצוה הוא דאסורא, ושלא במקום מצוה כגון כברי שנעשה
התנו וכו' אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמוי כרתה במשנה ג',
משום הכי תנו פטורה ולא אוסרות, דאי תנא אוסרות משמע שהבת

אוסרתה עליו ליקח והוא הדין שלא במקום מצוה, מוס' יו"ט. וכבר
כתבתי בסמך מן הגמרא. ובגמ'. אמר רב אשי מתני' נמי דייקא
כרנא לאמר ערה לא לייבא קרא דקמי משע עשרה נשים פטורות

יבין

אחרת, ומת צנל צניס, ואין לו אח אלא זה שאשת עליו ערוה, שמיאן
פטורות מחללה ומיטעס ממנו: (א) יְצָרוֹת צְרוֹתֵיהֶן. *שאם היה
לו עוד אח אחר שאין קרובות לו, ומימשה לו כרת הערוה, ולו
עוד אשה אחרת, ומת גם הוא צנל צניס, פטורות שמיאן מחללה
ומיטעס מהאח השלישי שהיה לו קרובה צניס אח הראשון: (ד) מִן
הַחֲלִיצָה וְיִמְן הַיָּבוּם עַד סוּף הָעוֹלָם. ר"ל אפילו כרת כרת
כרתה וכו': (ה) וְאֵלוֹ הֵן, בְּתוֹ וּבַת בְּתוֹ וּבַת בְּתוֹ. *הנן ג'
צנמו וצנו מאנסומו או מפוטמו מיירי, דאילו מאשמו היינו צמ
אשמו וצמ צנמ דמני להלן. [ומתנא קורבה קורבה נעל, כרישא צמו

יבין

וצמ צמו וכו', הן ג' דורות למטה ידיה, והדר נקט נמי ג' דורות
למטה לאשמו, ואגבה נקט נמי ג' דורות למעלה לאשמו, חמותו
ואם וכו', דלמעלה ידיה אי אפשר לנקט, דהרי כולן אסורות
לאחיו, דמתני' אחיא כמי' אסותא אביו אסורה, כרע"ב משנה ג'
(ד"ה אהו), והדר מתנא ג' דורות צאמוה ידיה, כאחות אמו ואחותו
מאמו, והדר נקט מד אחות האסורה לאשמו, והדר מתנא ג'
דורות צאישות קורבה דליה, כאשת אחיו מאמו ואשת אחיו מאביו
שלג היה בעולמו, וכבר כולהו מתנא כלתו, שהיא אישות של קורבה
למטה ידיה:]

תפארת ישראל

ואשתי אשמי, וי"ל דכתיב לית ליה דעולא (ס"א) וכבר דביאה
צמקת לא שמה ביאה. וטעורין כון מגילה דף ג' (ע"ב) ד"ה
ולאחיותו כנז לדמות דברי מוס' [משמעותה הטובה צנחם דף ל"ב (ע"ב) דביאה ס"ל דביאה
צמקת שמה ביאה, אלא דמעיקרא ליתא לקושי' מוס' דהא לדידא מצנחם שם דכתיב
ס"ל דביאירא לא אמרין האיל והמרה הוה. וענני' צמקת כעוד מורחו אין אלו
דברי מוס', דלם יסבור רנא דביאה צמקת שמה ביאה יקשה קושי' הש"ס (א) האיהא דמטורע
שראה קרי ה' עשה שר צו כרת הוא, ושיטור דעולא האיל והמרה ליתא לרנא דצמקת
דביאירא ה' לא אמרין האיל והמרה, ומותו ודאי דרנא ס"ל לא שמה ביאה. וקושי' כן
קושי' מוס' לדידה ס"ל לרנא דביאירא לא אמרין האיל והמרה, אינו מצנחם שם לדידין כן,
אלא דעל מה דתלמר אבי דרוקא דביאירא אמרין האיל והמרה אכל דביאירא לא אמרין האיל
ודמה, ועל מה דאמר רנא דליפלא מספגתא היינו דלדידה אס יש מקום לתלן היה הסבאל דביאירא
ולומר כיון דאפילו דביאירא אמרין האיל והמרה כל כן דביאירא דיומר מספגת לומר האיל
ודמה ולומר האיל והמרה. ולמירוס דרנא לית ליה דעולא י"ל דתלמא דמהאי טעמא הוא דרנא
ס"ל לקושטא דביאירא לא אמרין האיל והמרה, ועל קושי' הש"ס יסבור דתלמא
ביאה צמקת לא שמה ביאה, וא"ל אין צמקת ישמר יתר עד כל מיס' ל"ל לית ליה דעולא דהא
גם לדעת הטורין אכן ל' א', וגם ל"ל דרנא ס"ל דביאה צמקת לא שמה ביאה וכמי':

יִלְקוּם מִפְּרָשִׁים תּוֹס' יו"ט [ד"ה פטורות צרותיהן וכו']. דיצור הוא דאיצטריך
י"ה. אמר דגמרא (ב) בנספקא מתיקן דלפילו כרה לא לייבא קרא
רק שצריך עליה למשרי כרה שלג במקום מטה, ואם כן פטורות לרשותי' נמי מילתא דשטיט
היא, ווו הקושי' הקשו תוס' (ב. ד"ה ואלו) ומילרו דלפילו הכי לא אשמעין צנחם מקום
היינו משום שכל ה"ל מדרבנן משום גזירה וזי' יוט להיא וכו': [חידישי מהרי"ח]
יו"ט מן החיצוה. וב"ש שאינו עולה יבויבם אינו עולה חיצוה. אף שיש צרת
אילנות וצרת קטנה וצדומה דלתי' מתיצמת ואפילו הכי לרבי חללה כדכתבו צדיבור
הראשון, היינו משום שכל ה"ל מדרבנן משום גזירה וזי' אפשר לו לעקור היקף ולכן לרבי
חללה, אכל התמש עשרה נשים מן המורה פטורות מיטעס המורה אמרה כל שאינו עולה ליבוס
אינו עולה לחללה ופטורה, ושפוט. הנה מה שכתבתי צרת אילנות זהו טעמו, כי אליה דרז
אס' (ב) י"ח (ג) פטורה מן החללה ויבוס מן המורה, ורנא פסק דלגיה אפילו מתיצמת, רק
כרת קטנה מנאנת או כרת תחזיר גרושה שם מדרבנן, ואם כן גם ד"ה תמש שגרה שכתבתי
פירוש רש"י (ג. ד"ה דהא) אע"פ שאין מתיצמת אפילו הכי לרביה חללה, היינו ג"כ כרת קטנה
אלא כרת אילנות אפילו מתיצמת: [חידישי מהרי"ח]
תוס' יו"ט ד"ה וכן היבויבם וכו',
חיצוה קורבות. גמרא. דהשתא דקמי מתיצמי וזי' חללה כרישא משע דלפילו קודמת,
אלא אי לא הוי תנא אלא חללה לחוד לא משמע מידי. (תוס' ג. ד"ה דמטא): [תוס' חידישי]

ייבם והותרו השאר בלא חליצה ובלא יבום, וכמו כן אם הניח המת אחים רבים ואשה אחת או נשים רבות, אחד מן האחים לבד ייבם או יחלוץ לאחת מהן, און הטעם שזכרנו. והעיקר השני, כשמת האב והניח אשה, והיתה זאת האשה אסורה על האחים או על אחד מן האחים הזוקקים לחליצה או לייבום^[א] כשמת ויש לו אחים רבים^[ב], כגון שתהיה אשת המת בת זה האב החי או אחות אשת זה האב שהיא אסורה עליו משום ערוה, לא ייבם אותה שנאמר^[ג] (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח לערוה לגלות ערוהה עליה, ואמר^[ד] (דברים ה') יבמה יבא עליה, והוא כאילו אמר ('באמת')^[ה] 'מה שאמרת' [א] יבמה יבא עליה, אם תהיה אחות אשתו לא תקח לצרור, ולמדנו שאר עריות מאחות אשה. והעיקר השלישי, כשמת האב והניח נשים רבות, ואחת מהן ערוה על האב החי

בענין שאינו יכול לייבם זאת האסורה, כמו כן לא ייבם לשאר הצרות, שנאמר^[ו] (דברים ש"ט) אשר לא יבנה בית אחיו, ובא בקבלה בית שהוא בונה את כולו בונה מקצתו, ומי שאינו בונה את כולו אינו בונה את מקצתו. והעיקר הרביעי, שכל מי שיכולה להתייבם מן התורה, היא כמו כן זקוקה לחליצה, וכל מי שאינה יכולה להתייבם מן התורה, כגון שתהיה ערוה כמו שזכרנו גם כן, היא אינה צריכה לחליצה, שנאמר^[ז] (דברים ש"ז, ט) ועלתה יבמתו השערה וגוי מאן יבמי וגוי וחלצה נעלו, ובא בקבלה (גמי א. כל העולה לייבום עולה לחליצה, וכל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה אלא תיפטר. ואחר ידיעת אלו העיקרים אתחיל בפירושו. ידוע ומבואר שאפשר להיות באלו חמש עשרה נשים כולם המנויות שתהיה כל אחת מהן אשת אחיו שלא בעבירה:

מלאכת שלמה הש"ם

וזולו וכלמו ואשת אחיו שלה היה בעולמו ואשת אחיו מלמו לאו משום קרובא הוא לאסרין ליה נדיון הוא דליתיה כלמו מקמי אשת אחיו שלה היה בעולמו, ומקמי אשת אחיו מלמו נמי משום דכלמו מותרא טפי מיניהו, והו"ל למנקט חומרי כיון דלה מני למנקט קורבי, אלה אידי דאיירי באיסור אהוב מנה אשת אחיו שלה היה בעולמו וסדר מנה כלמו. ופרין ומאי איריא דמנה פטורות דמשמע דאי בני גנים, לימני אסורות דהא ודאי אסורות הן. אמרש אשירי זקוקות ליבם, ומאי קיימי באיסור אשת אח, ומשני כיון דממקום מלות יסו הוא לאסורה כרת הבת ודמפרש במתני' דמשפטה הכחוז מגזירת יסו קיימא ליה באשת אח שיש לו גנים, ושלא ממקום מלוא שריא כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה ומת ממנה אשתו לחמו ממתן כמקום (מ"א) גבי שש עריות מותרות מאלו, משום הכי מנה פטורות דאי מתארתו משמע שהבת אסרת עליו ליקח את כרתה אפילו ממקום מלוא וק"ו שלה ממקום מלוא, אבל פטורות לא משמעט איסורא משום כרתה שזת אלה הבת פטורת מיבום ואיסורא שכדי עלה ממילא דהוא באיסור אשת אח שיש לו גנים, ומשום אשת אח אלא דמיתאר, אבל ממקום מלוא דליכא איסור אשת אח עלה שריא, ומשום הכי מנה פטורות. ופרין ומאי איריא דמני מן החליצה ומני היסו לימני מן היסו לחודיה, דהא עיקר מלוא היא, וחליצה ממילא אשמע, ומשני אח מנה מן היסו אלא לא יספוק וכו', אי נמי לימני מן החליצה לחודה, ומשני ליכא אשול הוא דלמך מלות חליצה קודמת למלות יסו דקאמר הכונס את יבמתו לשם טי ולא לשם אישות כאלו פוגע בערוה וקרוב צעני להיות הולד ממנו. וכמו דמס' יו"ט ובה בתו ובה בנו. ובפרק ג' דרבותא (מ"ב) וכן בריש פרק ט' דסנהדרין נסיב ליה נמי הכר, ונראה לי טעמא דתנא [דאירין] דאיירי בבתי ניהא ליה למנקט בתרה בת, אבל קרא (ויקרא י"ח) דלא כתב בהדיא בתו ניהא ליה למנקט בת בנך ברישא דרברים ערפי, ע"כ. וצנצני (ט) וצירושלמי (ה"א - ב:) צני ימני שש עשרה נשים רמו אטות אצוי נשאה לאחיו מאצוי, ומשני לה, וכמו שפירש רבי ע"כ ז"ל (ד"ה וחי אשה). וכמו שש פשיט רבי לר' לוי ששאלו זו השאלה כמדומה לי שאין לו מנה כקדקדו, (הגה - ועיין גמ"ש סוף פרק בתרא דלילין). וכמו דמס' יו"ט ז"ל בריש פרק הנגדרש (גיטין פג: ד"ה אפילו) דצירושלמי פריך בגיטין (פ"ט ה"א - מת) ולימני שש עשרה נשים לר' אליעזר (ספ) דלמך אטות אצוי אצוי לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני דמותרת, וליחשב צהדייכו אשה איש דפטורת כרתה כגון שגרשה זה צעל מנה שלה מנשאי לפלוני ושאה אחיו של פלוני ומת צלל גנים, ומשני גמס התורה אסרה עליו גרם הכא הוא אסרה עליו, פירוש כל ט"ו גמס אסרה תורה ליבם והאיסור צל ממילא ע"י קידושין בלא שום מנאי, אבל כחן אסרה ע"י מנאי שלו, אי נמי י"ל תמן התורה אסרתה ואין לה הימך להמיס דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא תמורה שאסרתה עליו, אבל באשת איש האיסור תלוי בגרשה שאם יראה ימירנה ליבם קודם דרבען פלוגי אר"י אליעזר בקידושין כמו בגירושין שאם אמר התקדשי לי ליאכר לכל אדם מוח מפלוני לר' אליעזר הו קידושין לרבען לא הו קידושין כדמסקי ויאה והיסה, ועוד תלמי עיין עליו:

צרוטיהן, ואילו פטורות ופטורות לא קמי ש"מ, ומאי שנא ערוה דלא צריכא קרא, דאין עשה דוחה לזו מעשה שיש בו כרת, כרה נמי לא מיבעי קלה משום דאין עשה דוחה לזו מעשה שיש בו כרת, ומסקי דלרה נמי לא אינטרין קרא כי אינטרין קרא למשני כרה שלה ממקום מלוא, ומאי טעמא אמר קרא^[א] (דברים ה') עליה, ממקום עליה, דהיינו ממקום מלות יסו דכתיב בה יבמה יבא עליה הוא לאסירה, שלה ממקום עליה כגון כרת צמו מנכי שריא: **עד פרוה הע"ש**. הכא לא שייך למיפדך כיון דמנה עד סוף העולם כרות צרוטיהן למנה לי דכפרין דהכונס (כפוסה פג:) כיון דמנה עד סוף העולם פירות פירוטיהן למנה לי, דהסת ודאי שכתוב לא היה נרין לכחוז צרות, אבל הכא אורחיה דמנה למימני לא זו קף זו, וא"כ פרוה דמנה כרות פירוטיהן, עד סוף העולם למנה לי, דהכי זייק, ודמנה כפמורה פרוה ואלו קדמיס (פ) כיון דמנה ולד ולדן עד סוף העולם למנה לי, ואומר ר"י דהסת כיון דלשמועין דולה ולדן קרב שלמים ממילא שמעיין דהוא הדין עד סוף העולם כיון דלא חייש לשמא יגדל מהן עדרים עדרים כדחייש הסם רבי אליעזר, אבל הכא ס"ד דלרות צרוטיהן אסירי טפי לא משום דלמכחור דרשין להו ולצרו משמע מרבי שני רישין. תוס' ז"ל (ג' ד"ה ע"ד): וא"כ הן בתו וכו'. מלות 'אלו הן מתוקן ה"ר יוסף ז"ל וכן כן מלמתי בכל הספרים דלה גרסין זה, ע"כ. וצנצני (ג) מניינא דרישא דמשמע חמש עשרה חן וכן מניינא דספא הרי אלו פטורות דמשמע אלו וכו' לא למעוטי מאי, ומשני למעוטי דרבי ודרב אפי, דלמך רב כרת סוטה אסורה, שאם ונתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא גנים שתיין פטורות, ורב אפי אמר כרת אלונית אסורה, שאם היה נשוי אלונית ואשה אחרת ומת בלא גנים שתיין פטורות. ודקאמר תוס' ז"ל (ג' ד"ה למשטי) לימעוטי מרזייהו ממניינא דרישא, דכיון דתנן ט"ו נשים ליכא למימר שייך וממעוטי פוליה מדלל קתני להו, כדאמרין צפ"ק דהכא לא מני למימנייהו (הגה - אפשר שפריך למר למעוטייהו, אלא שכדי מתיישב, וכל דמסקי לרב ולרב אפי מניינא מניינא לבי שאינס צרתה, דכל הך דמנאי איכא למימני הלכה כרתה ושאת לאחיו השני רחיות הן, ואם יבם אפילו את הארה ולו אשה אחרת ומת ועפלו לפי זה פטור הך מן הנכרית מפני שהיא אלו כרתה של בתו, אבל כפוטרה ואלונית ליכא למימני הלכה כרתה ושאת לאחיו השני דהא על האחין היא אסורה שהאיסור צל לה מכת קידושין בעלה הרשעין וכולן שוין בהן, וכיון שכן ליכא למעוטייהו מדלל קתני אלא מיתורא דמנאי: בתו, כגון מנתוסת. וכן פירש רש"י ז"ל (ג' ד"ה וחי אשה). ור"י צעל התוס' ז"ל (ד"ה בתו) הכריח דהך צמו איירי בין מאונסין בין מנאונסין. וצנצני (ב) פריך מנכי כוליה מנאונס אשה לפימני לימני אשות אשה ברישא, ומסקי מנה קורבי קורבי נקט, הך דקריב ליה טפי נקט ברישא, מנה צמו וכן צמו בתו וכן קרובי עממי אלו כבולן קרובות כאלו, ואידי דמנה שלשה דורות למטה דמנה שלשה דורות למטה דידה, ואידי דמנה שלשה דורות למטה דידה מנה שלשה דורות למעלה דידה, ולמעלה דידה לא מני למימני מניד דהא מנו לא אחי ליבם שרי אסרה לאחיו מאצוי משום אשת אצוי, ותנא אחרתו ואחות אמו דקרובי עממי טפי מכלתו וכלתו לאו קרובתה היא אלא מכת קדושי צנו נאסרה עליו, ואידי דאיירי באיסור אהוב מנה אשות אשה, ונדין הוא דלקדמה לכלמו מקמי אשת אחיו שלה היה בעולמו, ומקמי אשת אחיו מלמו נמי, דלא משום קרובא אסרין, כלמור דכיון דקרובי נקט

[א] כשמת ויש לו אחים רבים.
ע"פ הגד"ה וחי' מ:
[ב] מה שאמרת. ע"פ כ"ו ות"מ:
[ג] וחי' מ:
[ד] וחי' מ:
[ה] וחי' מ:
[ו] וחי' מ:
[ז] וחי' מ:

תורה אור הש"ם

(א) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערוהה עליה
בחייה: (ויקרא י"ח)
ב) כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם וכן אין לו לא אחיה אשת המת החיזה לאיש י"ד יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: (דברים ה')

ילקוט מפרשים

תוס' יו"ט ו"ה בתו וכו'. דהמירא טפי וכו'. נראה דל"ל דקרינה מיניהו טפי, וכן הוא גמס' דף ג' ע"א ד"ה מקמי וכו': (תוס' וחדושי')

ואשת אחיו שלא היה בעולמו מיי פ"ו מנלכות יבוס וחלנה הלכה טו סמ"ג עשן לא טו"ש"ע אע"פ סימן קטנ ספק י"ב:

שינויי נוסחאות

בנה ובת בתה. ברמב"ם ובתה"י ובהלך מן הראשונים בתה ובת בנה [כמו הסדר לעיל בת בתו ובת בנו]: אחותו מאמו. בירושלמי (שם) ובבבלי (ג) וברמב"ם ובתה"י ובהלך מן הראשונים אחותו. [ולשון המאירי: "אחותו, ועכ"פ אתה צריך לפרשה באותו מאמו, ולא עוד אלא שיש גורסין כן בפירושי:]

תורה אור השם

א) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערוהתה שארה הנה וזהו הו"א: (ויקרא י"ח)
 ב) ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הו"א: (ויקרא י"ח)
 ג) כי ישבו אחים יחדיו ומה אחר מזה וכן אין לו לא תהיה אשת המת החיה לאיש יך ויבמה יבא עליה ולקחה לו לאישתה ויבמה: (דברים כ"ה)
 ד) ויאמר שנים עשר עקריך אחים אהבו בני איש אחד בארץ כנען ומה הקטן את אבינו היום והאחד איננו: שנים עשר אהבו אחים בני אבינו האחד איננו והקטן היום את אבינו בארץ כנען: (בראשית כ"ב י"ג)
 ה) ויאמר אברהם אל לוא אל יתייחד קרובה בני וביתך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו: (בראשית י"ח)
 ו) ערות בת בנה או בת בןך לא תגלה ערותן כי ערוהתך הנה: (ויקרא י"ח)

תוס' רע"ב"א השם

[אות ד] בתים יו"ט ד"ה יבמות. שמת בע"ה, רש"י האו ללא נקט רש"י בשטותו שנשא בת אחיו ומתה ואח"כ מת אחיו, היינו כיון דיש פלוגתא בזה ציננות דף ל"ד כ"ד לדבי עקיבא סבר דממתו לאחר מיתת בתה אינה שריפה, ודבש"י סנהדרין דף ע"ו (ע"ג) וכתבתי אחיו מפלה לחיות אשתו ואח"כ מתה לפניו משום אשתו אשתו ואח"כ אסורה לו כיון דנשאה עליו שעה אחת, ואח"כ אסורה לו רק משום אשת אח מאביו, ואח"כ נשאה אחיו ומת דפוטרת דרשה, ל"ל כיון דמכת אחות אשתו בכלל אחות אשה היא, תוס' דף ל"ב ע"ג ד"ה לא ספק. וקשה לו לנלמי צריך קרא לגרתי אה אה הרהר הפסערת בלא יבוס שגרה לו באיסור אשת אחיו מחזיו והיא עמלה ערוה, וממילא גרתי אשה היא אה הרהר לרבי דרש לנזור, דמ"מ גרתי אשה כמו דיעדין גרתי ערוה מן הקרא ולקחה (דברים כ"ה) דעדין דאי בעיה נכחי היא, ואח"כ ממילא כשפלה לו גרתי ערוה

יבמות. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא צניס. רש"י (ג) ד"ה תמונה. ומ"ס [הרע"ב] משום ערות אשה ובתה וכו' ויש בכלל זה חמותו וכו'. עיין ריש פ"ט דסנהדרין: אחותו מאמו וכו'. פירש הרע"ב שאין יבוס אלא באחיו

מן האב דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב. דכמיב הכל (דברים כ"ה) כי ישבו אחים, והתם כמיב (ב) (בראשית מז י"ג) לב) שנים עשר עבדיך אחים [לחננו] בני צניסו, ולא ילפינן מלוט דכמיב (ה) (בראשית י"ג) כי אנשים אחים לחננו, ולהכי כתב רחמנא (דברים

ט) יתדיו, ואי כתב יתדיו לחוד הוה אמינא עד דנמיחוד בצבא ואימא, גמרא פרק ב' דף י"ו ע"ב: ואשת אחיו שלא היה בעולמו. פירש הרע"ב כגון ראובן שמת וכו' ונולד לו וכו' ויבוס שמעוין וכו'. וכן פירש רש"י (ג) ד"ה ואשת אחיו, וכמזו המפרשים ללא נקטה דיוקא אלא דנעי לפרושי לדברי הכל, ומיהו אליבא דהלכתא קיי"ל כדבנן דפרק ב' (מ"ג) דאסירא עליה זין שולד ואחר כך יבוס זין יבוס ואח"כ נולד. נימוקי יוסף (ה) (ה) מה"מ ד"ה ואשת אחיו של). ומ"ס הרע"ב שנאמר כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה וכו'. מישבו ילפינן, דיתדיו הא אינטרין ליה לעיל (ד"ה ולחמו מאמו). וכמזו תוס' פרק ב' דף י"ו (ע"ג ד"ה אחיה) ואין להקשות דלמה אינטרין דרשא דישבו, הא גבי בני יעקב לא מצינו אחים אלא כשהיו בעולם כחד, דפשיטא דאפילו הכי לחין מיקרי, ע"כ. ומ"ס הרע"ב כשם שהיא אסורה וכו'. כ"כ רש"י (ג) ד"ה ואשת אחיו, ונימוקי יוסף (ה) (ה) מה"מ ד"ה ואשת אחיו, ולפי לזו הורכנו מיעוטא דכי ישבו יתדיו להכי נמי הורכנו לפרש זה וכשם שהיא וכו':

רש"י

יבמות. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא צניס: ואם חמותו ואם חמויו. שמהן אסורות לו משום ערוה, כדכתיב (ק) (ויקרא י"ח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה, ויש בכלל זה תמונה ואם חמויו ואם חמויו כדמפרש (ואולי) בנה, ויש הנשרפין (פסדתי ע"ה). ובתו דהכא צבתו מאוסתמו קמיידי, וכן בת בתו ובת בנה, דלילוי בתו מאוסתמו היינו בת אשתו, דכיון דכמיב אשה ובתה לא שגא ממנו לא שגא מאיש אחר, אבל בתו מאוסתמו לא ילפא ליה מהכא, דלשה ע"י קידושין משמע שהיא אישית, ומקרא דתריני עפקא דמפרש גמ' (ג). [ואולי] על כן, דכמיב (ד) (ויקרא ט"ז) ערות בת בןך ובת בןך לא תגלה כי ערוה הנה, והכא לשון אישות לא כמיב, וכמיב בקרא דתריניא דאישות

ואחות אשתו. אין להקשות דמה תאסר ליבוס אע"פ שמיטרתה אח"כ, כמו אחות אשתו שאינה מתיבמת אפילו מתה אשתו אחרי כן, ללא דמי, דלמות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבוס עמי משאר בני דרס, אבל נדה למה אסורה, ואפילו נשאתה בנדה שפסדה סוף פרק רמזי דעביד (ג) דבט עיבא דהא דקאמר ר' יוחנן אשתו פתיה אחי חייב יבמתו נדה בעל פטור, ופרקי עלה מאי שגא יבמתו דקעביד מנזה, משמע דקני לה, ועוד נראה להלך דלמות אשה וכו', עיי"ש בתוס' ז"ל (ב) ד"ה ואשת אחיו: אחותו מאמו. שאין יבוס אלא בצאחיו מן האב

מ"אכת שלמה השם

דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב, ולא ילפינן מלוט דכמיב (ב) (בראשית י"ג) [כין] אנשים אחים לחננו, ולהכי כתב רחמנא (ד) (דברים כ"ה) יתדיו, ואי כתב יתדיו לחוד הוה אמינא עד דמייחוד בצבא ואימא, לקמן בגמ' ריש פרק ט"ז (פ). וכמזו שם תוס' ז"ל (ד"ה אחיה) לענין אשת אחו שלא היה בעולמו אלא בעולמא, ומילף עיקב דלא מיקרי אחים אחו א"כ הם בעולם אחד כבני יעקב, דפשיטא דמיקרי אחים, ואי לא דמיעקבא דנדיא לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מילתא, ע"כ: ואשת אחיו שלא היה כגון וכו', לשון רע"ב ז"ל. אמר המלקט,

יבין

ו) בת אשתו, ובת בנה, ובת בתה. *הקדים בת בנה לבת בתה מדמוקדמין בקרא סוף פרשת אחרי (ויקרא י"ח), מה שאין כן ברש"א מלאיירי בנה, הקדים נמי בת בתה לבת בתו: ה) חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו מאביו. [כך כתב רש"י (ב) ד"ה תמונה], מיהו אפשר נמי לומר דמייירי שגא בתה מאחיו, ומתה, ואח"כ מת אחיו: ה) ואם

יקבשו מפרשים

תוס' יו"ט ד"ה ואשת אחיו וכו', ולפי דליו הורכנו וכו'. עיין יש סדר למשה: (ראשון לציון) תוס' יו"ט ד"ה ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכו'. ולפי ד"א וכו', ראיתי בשמיעות אחרים שדפסו מלדו בשם ס"י וליפי דליו הורכנו ע"כ וכו', וכן הוא נכון, ויבוסו הואיל וזה לא נפיק מנשה אל אחותה וכו' לנזור רק המיעוט הוא משום יתדיו, ולא לכמוז זה לנזור, לכן הורכנו לפרש שאף כאן כרה שטורה, ועיין ברש"י (ב) ד"ה ואשת אחיו) שמואלר העטם והוא פשוט: (חידושי מהרי"ח)

חמותו ואם חמותו ואם חמויו. כל אלו אסורות לו משום ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה (א) (ויקרא י"ח) ויש בכלל זה חמותו ואם חמויו ואם חמויו: אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומתה, וכן אחות אמו, שאין יבוס אלא בצאחיו מן האב, דילפינן (גמ' פ"ו) אלו אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אף על פי שאין מן האם הכל נמי לא שגא: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו, שהיתה נכרית אללו, ומת בלא צניס ונפלה לפניו ליבוס. ואסורה לו עולמית, ערות אשת אחיך, ודרשין (גמ' נ"ה).

כמיב (ד) (ויקרא י"ח טו) ערות אשת אחיך, ודרשין (גמ' נ"ה). אחיך זין מן האב זין מן האם: ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא צניס, ונולד לו אח לאחר

לדברי הכל, ומיהו אליבא דהלכתא קיי"ל כדבנן דפרק ב' (מ"ג) דאסירא עליה זין שולד ואחר כך יבוס זין יבוס ואח"כ נולד. נימוקי יוסף (ה) (ה) מה"מ ד"ה ואשת אחיו של). ומ"ס הרע"ב שנאמר כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה וכו'. מישבו ילפינן, דיתדיו הא אינטרין ליה לעיל (ד"ה ולחמו מאמו). וכמזו תוס' פרק ב' דף י"ו (ע"ג ד"ה אחיה) ואין להקשות דלמה אינטרין דרשא דישבו, הא גבי בני יעקב לא מצינו אחים אלא כשהיו בעולם כחד, דפשיטא דאפילו הכי לחין מיקרי, ע"כ. ומ"ס הרע"ב כשם שהיא אסורה וכו'. כ"כ רש"י (ג) ד"ה ואשת אחיו, ונימוקי יוסף (ה) (ה) מה"מ ד"ה ואשת אחיו, ולפי לזו הורכנו מיעוטא דכי ישבו יתדיו להכי נמי הורכנו לפרש זה וכשם שהיא וכו':

ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה [וגו'] שארה הנה, מה שהתם בתה כבת בתה אף כאן צמו כבת בתה: אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומתה, וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבוס אלא בצאחיו מן האב, דכמיב (ד) (דברים כ"ה) כי ישבו אחים יחדיו, וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם, הכא נמי לא שגא: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אללו ומת בלא צניס ונפלה לפני יבוס זה ליבוס, אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו בעולמא, דכמיב (ד) (ויקרא י"ח טו) ערות אשת אחיך, ודרשין לה צניס בעל עולמא, ומילף עיקב דלא מיקרי אחים אחו א"כ הם בעולם אחד כבני יעקב, דפשיטא דמיקרי אחים, ואי לא דמיעקבא דנדיא לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מילתא, ע"כ: ואשת אחיו שלא היה כגון וכו', לשון רע"ב ז"ל. אמר המלקט,

מ"אכת שלמה השם

דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב, ולא ילפינן מלוט דכמיב (ב) (בראשית י"ג) [כין] אנשים אחים לחננו, ולהכי כתב רחמנא (ד) (דברים כ"ה) יתדיו, ואי כתב יתדיו לחוד הוה אמינא עד דמייחוד בצבא ואימא, לקמן בגמ' ריש פרק ט"ז (פ). וכמזו שם תוס' ז"ל (ד"ה אחיה) לענין אשת אחו שלא היה בעולמו אלא בעולמא, ומילף עיקב דלא מיקרי אחים אחו א"כ הם בעולם אחד כבני יעקב, דפשיטא דמיקרי אחים, ואי לא דמיעקבא דנדיא לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מילתא, ע"כ: ואשת אחיו שלא היה כגון וכו', לשון רע"ב ז"ל. אמר המלקט,

יבין

ו) בת אשתו, ובת בנה, ובת בתה. *הקדים בת בנה לבת בתה מדמוקדמין בקרא סוף פרשת אחרי (ויקרא י"ח), מה שאין כן ברש"א מלאיירי בנה, הקדים נמי בת בתה לבת בתו: ה) חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו מאביו. [כך כתב רש"י (ב) ד"ה תמונה], מיהו אפשר נמי לומר דמייירי שגא בתה מאחיו, ומתה, ואח"כ מת אחיו: ה) ואם

יקבשו מפרשים

תוס' יו"ט ד"ה ואשת אחיו וכו', ולפי דליו הורכנו וכו'. עיין יש סדר למשה: (ראשון לציון) תוס' יו"ט ד"ה ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכו'. ולפי ד"א וכו', ראיתי בשמיעות אחרים שדפסו מלדו בשם ס"י וליפי דליו הורכנו ע"כ וכו', וכן הוא נכון, ויבוסו הואיל וזה לא נפיק מנשה אל אחותה וכו' לנזור רק המיעוט הוא משום יתדיו, ולא לכמוז זה לנזור, לכן הורכנו לפרש שאף כאן כרה שטורה, ועיין ברש"י (ב) ד"ה ואשת אחיו) שמואלר העטם והוא פשוט: (חידושי מהרי"ח)

מיטה ושמו לוי, ויבם שמעון את אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים, ונפלו שמהין לפני לוי, שמהין פטורות, לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי זכרת, לפי שמיעטה הכתוב מיבום מלוי, * שנאמר (דברים כה ה) כי יבאו אחים יחדיו, שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, היולק כשמת אחת נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים, ואע"פ שעתה נפלה מכת יושאי שמעון שהיה בעולמו, אסורה לו מחמת ראונו. * וכשם שהיא אסורה כך

זרמה אסורה: ובזאתו, שמת בנו, ונשאה אחיו, וכלמו אסורה עליו איסור עולם ואפילו אחר שמת בנו: ובזמן אב מתו. כגון שמתה בתו קודם מיטת אחיו, או שמיאנה בו. ואע"פ שאין מילין אלא ביטומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה, משכחת לה שמיאנה בחיי אביה, כגון שהשיאה אמה לאחר ונתגרשה בעודה קטנה, ששוב אין לאביה רשות בה, וישאח לאחי אביה בעודה קטנה, או יולאה בזמיו, * דקרינן לה לקמן (פי"ג מ"י) יתומה בחיי האב. ואם מיאנה בזמיו או נתגרשה ממנו, או נמלכה אילונית * שמקחה מקה טעות וכלילו לא היתה אשת אחיו מעולם, זרמה מתיבמת:

רש"י

שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיטה ושמו לוי, ועמד שמעון ויבם אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים, ונפלו שמהין לפני לוי, שמהין פטורות, לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי ועגש זרמה עליה, לפי שאשת אב זכרת כשאר עריות שפטרה, דכתיב בזולתו (ויקרא יב טט) כי כל אשר יעשה מכל המועצות האלה וזכרתו, ובמקום נמות יבום כשמת בלא בנים שריה רחמנא, ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידמו לא שרף ליה, דכתיב כי יבאו אחים יחדיו, שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, והלך ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לה בנים, ואפילו עכשו שנפלה לפניו מכת יושאי

או מיאנו. פירש הרע"ב בתו משכחת לה וכו' דקרינן [לה] לקמן. משנה ו' פרק י"ג: או שנמצאו אילוניות. פירש הרע"ב שמקחה מקה טעות. וכן פירש רש"י (ב: ד"ה ויקנו), * משום דלישנא דנמלאו הכי דייק. וכן מפרש רב אחי

בגמ' דף י"ג (ט"ז) אצל רבא פסקא הלכתא אפילו הכי רבא אחיו וקיימיה והויא אשתו לא מתקרא זרמה משום זרמה הבת, ופירש רש"י (ב: ד"ה הלכתא) דכי אסר רחמנא זרמה ערוה במקום מלוה הוא דלספריה, והא כיון

דאילונית היא דכלאו ערוה נמי לא חזיא ליבום (כדמנן במשנה ה' פ"ח) הויא זרמה זרמה ערוה שלא במקום מלוה, וכן מפורש בבלכות גדולות (סי' טט) ע"כ. ואלא הא דקתני שנמלאו תמי שגיו, והיינו נמי שכתבתי לעיל (משנה עשרה) דאמטע זרמה אילונית שהכיר בה. ועיין בגמ' א' פ"ב דאיכא למידק נמי פירוש הרע"ב (ז' לא מולת):

או נמלכה אילונית * שמקחה מקה טעות וכלילו לא היתה אשת אחיו מעולם, זרמה מתיבמת:

מלאכת שלמה הרש"מ

כן פירש רש"י ז"ל (ב: ד"ה ואשת אחיו), וכתוב בנימוקי יוסף (ה. מה"ר ד"ה ואשת אחיו) שכתבו המפרשים ז"ל דהא דפירש רש"י ז"ל בגולה ואח"כ יבם לא נקטה בדיוקא אלא דבעי לפרושי לדברי הכל, ומיהו אליבא דהלכתא קיימא לן כרבנן לקמן פרק כ"ד (פ"ג מ"ב) דלסירא עליה זין שגול ואח"כ יבם זין יבם ואח"כ נולד, ע"כ. וכתוב בתוס' יו"ט וז"ל הרע"ב שנאמר כי יבאו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה וכו', ויישבו וליבנו, וירוחו הא איתבדיל ליה לעיל, ע"כ: או שנמצאו אילוניות. הרשב"א ז"ל (ב: תמה על פירוש רש"י ז"ל ד"ה וכלו ממנו) שפירש שנמלאו אילוניות שמקומו מקה טעות ולא הויא אשת

אחיו, ולפירוש זה ממתי' בשלל הכיר בה וכרב אחי (ב:), ואכן כרצא קיימא לן דפירשה אפילו הכי בה וכו' דליפסקא הלכתא כדנדי' בגמ', בנימוקי יוסף (ה. מה"ר ד"ה ואשת אחיו שלא), וכתוב עוד (ב. מה"ר ד"ה תי) בשמו (ב: דלע"ג דבגמ' (ט) אמרין דיקא נמי דקתני שנמלאו אילוניתא ש"מ, יש לנו ביולא בו הרבה דמסקי' בכו ש"מ ואפילו הכי לא קיימא, דכרס האב (הגה - נראה פרק הספינה (ב"ב פ"ד) (גמ') [בגין] שמתמת ומתאלת לבנה, ובפרק יש נוחלין (ב"ב פ"ג ק"א) דבעתא דבבבירא היך, ובפ"ק דחולין (טו) גבי תלוש ולבסוף חבדו, ע"כ. והקשו תוס' ז"ל (ב: ד"ה או שנמלאו) דהכא משמע דאילונית לא בביא גט, דחי

בין

בבזאתו, שמת בעלה ונשאה אחיו מאביו: (ט) הרי אצו פוטרתו צרותיהן וצרות צרותיהן מן ההלצה ומן היבום עד סוף העולם. * כל העריות הג"ל: (י) אם מתו. בחיי אחיו: (יא) או נאצו. * בחיי אחיו. ואף דלזין מילין רק ביטומה קטנה שקדשה אמה או אחיה שקדשה מדברי סופרים, והכא בזמנו על כרחך אביה קיים, משמתה לה בקדשה אביה לאחר, ונתגרשה בעודה קטנה, דשוב אין לאביה רשות בה, ונשאת שוב הקטנה לאח אביה, שגם זאת קדושה מדברי סופרים ומוכל למאן, וזו היא יתומה בחיי אב:

תפארת ישראל

בין

(יב) או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות. * שאינה יולדת. וסימניה, שאין לה דדים, ואותו מקום אין צבוח, ומשמיש קשה לה, וקולה עצה כאיש, וי"א דכחד מהנהו סגי (אה"ע"ב קע"ב ס"ד), וכמו כן בת ל"ה שנים ויום אחד שאין לה עריון שתי שערות ועומדות מכוסים במקום ערוה, וגדולות כדי להטעל בכל הזוג, או אף גלי שאר סימנים דיניה כחילוניות. * ונשים נאמנות צפלי בדיוקות הללו (שם ק"ה ט"ו). וכל ערוה שהיא אילונית, אפילו הכי רב אחיו שנשאת אלה היא מקחו בעטות, אפילו הכי מללא חזיא ליבום לא מטערפא לאותו בית:

מסורת המשנה

הרי אצו פוטרות. יבמות ב: ובזמן אב מתו. יבמות ג: לה. קדושין מד: יושלמו פ"ג ה"ח - יט. פי"ג ה"א - ע"א: עיין מוס' גיטין נו: ד"ה המולא נדה לב. ד"ה שמה

הגהות וציונים

[א] ברבי"ב דפרי"ט פ"א: [הערות ד"ר 97]

תורה אור הש"ס

(א) כי יבאו אחים יחדיו ויתרו ונתת אחר פיהם וכן אין לו לא תורה אישת תרוצה לאיש וך יבמה ובה עליה וקתנה לו לאשה ויבמה: (דברים כה ה) (ב) כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה וזכרתו הפשט העלילת מקרה עפם: (ויקרא יב טט)

יסקוט מפרשים

הרע"ב ד"ה ובזמן אב מתו וכו'. כגון שהשיאה אביה (פ"א ח"ב) וכו'. פ"א ח"ב: (כ"ז: [ראשון ל' צ"ו])

תוס' רעק"א הש"ס

מאחיו ונדחת ממנו האב, עליו עולמית מבוס אשת אחת, ובמתיבמת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וזרמה ונפלה לפניו זה קרינן מה וקתנה דלי צע האל יסבי עי"ש, אם כן גם לרבנן נימא הכי כיון דזרמה ערוה נדחת ממנו האב עליו מלואו אשת אח, ובמתיבמת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וזרמה ונפלה לפניו היא אסורה לו משום אשת אח, וממלא זרמה היא זרמה ערוה ממנו וכו' (א) [ראו ב' ברבי"ב ד"ה ואשת אחיו שצ"א הדיה בערוב"ב שנאמר כי יבאו. בתוס' פ"ג ז"ל (ב: ד"ה אשת אחיו) הקשו לדמה לי קרה מיוק ליה מדכתיב (משל' מ"י) דכיה דרכי טעם ומהאי טעמא עבדינן מותם כתיב שפרכי יו מתורת

(ע"ב) ואומר ר"י דלטרין להיכא דתמותה מעובדת דהוי שפיר דרכי טעם ומתוך שמה תלד זכר ותהא זוקקה לו, עכ"ל. ולכאורה היה נראה שחוקש תוס' דלשתי דלמיס כתיב דמחית מביחו לגמרי, דבעוד דהם חיים אינה זוקקה ליבום ומגש' לעלמא ואח"כ כשימיתו מהיה זוקקה להם זה זכר זה לא הוי דרכי טעם, אצל הכא דלטרין קרה להיכא דלא אדחיתא משהי' משהי' דיש עוד אחין דזוקקה להם ולא מגש' לעלמא. ואף לפי תירוצ' השני ברש' מביחלן ד"ה ואחות אשתו דמוכה בלא אדחיתא לא מקרי דרכי טעם, היינו מ"ש תוס' שם דלזין זה דרכי טעם אם חוקק ליה שנפטרה ממנו, אצל הכא שאינה זוקקה למי שנפטרה ממנו אלא דבתחילה לא היה בעולם אצל לא נפטרה ממנו. ועל תירוצ' יש לעיין הא דתמותה מעובדת מותרת להשא' וא"ל להמתין דהוי רוב להכיר ממל' נקיות ומיעוט מפילות וא"ל שוב שפך ביה דרכי טעם: [נאות ז] ברבי"ב ד"ה ובזמן אב מתו. שפוקחה מקה בערות. בתוס' (ב: ד"ה או שנמלאו) הקשו דל"כ אמר' ס"ל לרבי מאיר (פ"א) דקטנה לא מתיבמת דהיישין למיעוטא דהיא אילונית, הא אם היא אילונית ג"כ שריא ליה דלוינה אשת אחיו, ואומר ר"ת דהיא קבילה עליו, וקשה לו מסוגיא דבמות דף ס"א ע"ב דייקין דרבי אליעזר על כרחך לא סבר כרבי מאיר דהיישין למיעוטא מדקתני רבי אליעזר אומר קטנה מתיבמת ואינה מולת, ומאי ראי' דילמא דבתיבתא מייירי בעתה ומשום הכי מתיבמת מכת ממה נפסק הג"ל דלם היא אילונית אינה אשת אחיו, וצ"ע: [נאות ט] וי"ט ד"ה או שנמצאו. משום ד"שינא דנבבבירא. זה מסיפק ליבום דברי רש"י דרגיל לפרש כפי הס"ד דבס' מפרש' ומזין ויתר השקלא וטריא, כמ"ש תוס' יו"ט פ"ב דפיה' (מ"ב ד"ה עשה), (ובנימוקי"י (ה. מה"ר ד"ה כתב והרשב"א תמה על פירוש רש"י ז"ל), ובאלת לכתב קושא' כל כך ד"ל כ"ל), אצל על הרע"ב אינו מסיפק לרצין לפרש כפי המסקנא. גם מנהיה לו על רש"י ביבמות דף י"א ז' ד"ה והלכה זרמה וכו' פירש לאילונית,

ואי אתה יבוא' לומר. ינשת יב:

שינויי נוסחאות

ואי ברמב"ם ואין, וכע"ז כחה"י:

הגדות וציונים

[א] פירשו. בכ"ז ביונו. בח"מ כינו: [ב] או שהיא עצמה קב"ה קידושיה. ע"פ ת"מ ובני"ז, וכי"ב תוקן בהגד"ז:

תורה אור השלם

[א] והנה הבכור אשר תלך יקום על שם אחיו המת ולא יקחהו יצמו במשאלה: (דברים כה ו')

תוס' רענ"א השלם

מלשון זה מובא דנקט לה אליבא דרבא דלפניו דהכיר בה אינה פוטרת נרתי, דלוי לרב אפי' דוקא בלא הכיר והשום מקח טעם, ל"ז ללימוד מהקרא דהא מדין מקח טעם הוא ואינה אשת אחיו, וכן דביטור על אחיו דנ"ה הלכו כרות כבד רש"י דאילונית מקח טעם הוא, והיינו כרב אפי' וע"ג, ועיין מה שכתבתי בעה"י בטענה (מהד"ק) סימן (ע"ה) [ע"א]: [אוח ח' בהרע"ב נישא אנוסת אביו. אף דמכל מקום משכחת לה בצבר ונשא (דהא ס"ל למתני' דקידושין חופסיס בחייבי לאון אף דשאר כמ"ש בגליון במשנה ג' אות א), דאי לא קתני. גמרא] (דף ה' ע"ה):

אילונית. לשון איל, הזכר מן האילן, וסימניה מפורשים (גמ' פ:), שאין לה שדים כנשים, ואין לה סימנים, וקולה עבה כאיש, ואין לה שיפולי מעים כנשים, כלומר שאותו מקום אינו בולט מגופה כערות שאר הנשים: ואי אתה יבוא' לומר וכו'. שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו, הילכך לאו אילונית ניהו. ומילאון נמי

אילונית, צרותיהן מתרות. ואי אתה יכול לומר בקמתו ובאם קמתו

רש"י

ושזו אין לצידי רשות בה, והלכה ושאתם לאחיו בעודה קטנה ויאלה צמילאון, ובפרק בית שמאי [למקן פ"ג מ"ו] קרי לה יתומה כתיב האב, ואם נמגרהש ממחיו או מיאלה צמילאון או נמלאת אילונית [וסימניה עיין למקן פ"ח מ"ד [בגן החיים], ומילאון מקח טעם ולא הויא אשת אחיו, וכשמת אחיו הכי היא כמו שאינה אשמו, ומתייבמת נרתי: ואי אתה יבוא' לומר וכו'. שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו הילכך לאו אילונית היא, ומילאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין מנאלתם אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפרק בית שמאי (ע"ק):

פירוש המשניות להרמב"ם

ואילונית, דוכתיבא, המיוחסת לאיל והוא זכר הצאן, והיא לא תלד מצד המזוג שלה. וסימניה, שאין לה שדים כמו שדי הנשים, ולא יצמה השער בשטח גופה כנשים, וקולה עבה עד שאין הפרש בין קולה וקול האנשים, ואותו מקום אינו בולט מגופה על שטח הגוף כמו שאר הנשים, ועל זה הענין פירשו^[1] באמרם (גמ' פ:) אין לה שיפולי מעים כנשים, ומצינו מי שטעה בזה וחשב בו מה שאינו סימני האילונית אבל הוא דבר נמצא ברוב הנשים, וקשה עליה תשמיש האדם ולא נמצא בזה תאורו. וכשתהיה האשה קטנה והשיאה קרובה [ורצתה היא בנשואי עצמה]^[2] [או שהיא עצמה קיבלה קידושיה]^[3], הרשות בידיה שתצא מזה הבעל כל זמן שלא הביאה שתי שערות שהם סימני הגערות, בלא גט, לפי שהנישואים אינם גמורין למיעוט שנותיה. ויציאתה בלא גט נקראת מיאון, לפי שאינה רוצה להישאר עמו. ואם תפסו הקידושין, רוצה לומר שקיבל אביה קידושיה, אפילו היתה בת יום אחד הרי היא אשת איש ואינה יכולה למאן, אבל תתגרש בגט על כל פנים. ולמיאון דינים וחילוקים הרבה בבארום במקומם בזה המסכתא. ואמנם זכרנו מה המיאון כאן שיעור מה שיושב הענין אשר נופל עליו זה השם. ולך יש להקשות, אפי' אפשר שתאמרו בתו והרי אביה קיים, שהרי הוא לא הוציא מכלל חמש עשרה נשים וזלת חמותו ואם חמותו ואם חמיו שיש להם בנים, ולכך אי אפשר שימאנו לפי שבנים כסימנין, ואמנם בתו אפשר שתמאן, לפי הנראה מזה המאמר. והענין כך הוא, כי מחלקי

מלאכת שלמה השלם

אליס לאו למפטרה בולא כלום כעורה גמורה דסבר דיש ממזר מחייבי לאון וקמי, ומשי בפירקין קא למרינן. ופריך והא בית שמאי מחייבין את הנרות לאחין ובית הלל אורסין קמי (ש"ס), ומשי בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה. והכי פריך והא אשתי שלא היא בעולמו דפלוגתא דרבי שמעון ורבי קמי, ומשי נגולו ולבסוף יבס לא פליג רבי שמעון, וכרז פפא (י"ט), וכמו שכתבנו לקמן ריש פרק שני, ודלא כר' אושעיל דהא אמותו, והכי מסיק בסופא דלא מוקמינן מתני' בפלוגתא. ורב אשי אמר דפלוגתא נמי קמיירי, ומתוך לה גמ' שפיר דהוקא ליה רבי לוי מתי שמתא לא דייקת מתני' ר' יהודה היא דקמי שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשאות לאחריס צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו, מלי אמו אילונית נשואת אביו הייט אשת אביו, אלא לאו אנוסת אביו, וקמי מפני שהן נשאות לאחריס לאחריס און לאחריס לא, מן שמעת ליה דלמי ליה האי קב"ה ר' יהודה דאסר צנוסת אביו משום הכי לא תני לה. ואמרינן גמ' (י.) דלוי הגיהה לנשבתו והוסף בה אמו אנוסת אביו דמי לוי וכו'. וע"ג דמהדר ליה רבי לוי כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו, וכבר רמזתי לעיל (ד"ה במו) בעיית לוי בר סוקי קומי רבי: ואי אתה יבוא' לומר וכו'. גמ' (י"ב) תמיא דשלש נשים משמעותו בנזון, חלה מייבשה קטנה מצת י"א שנה ויום אחד ועד י"ב שנה ויום אחד, שמה תתעבר ושמא חמות, ודייק גמ' מדללא קמי שמה תתעבר ותמות דלחיה משמע שסו תתעבר חמות ודאי ש"מ דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה, וא"כ מצי חמות מנאלת, בנזן שילדה בנשואתו בנזון זמן האמור בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקדש אדם את בהה ומנאלת זאת חמות קטנה ורחייה לנזון עד שנת י"ב ויום אחד, ומתני' קמי ואי אתה יכול לומר וכו', ופריך רב ספרא צניס הרי הם כסימנים, כלומר קטנה שילדה כעברה שהיא סומא כסימניה דמחא דלוגלא מילתא למפרע דמיעריה לנציה גדולתה ואינה מנאלת, ועוד יש שם שנוי אחרני עיי"ש ועיין בתוס' כאן (ב: ד"ה וא) ופ' המדיר (במות) דף (ע"ה) [ע"ז] (ע"ב ד"ה מנאלת) ופ' ס' סימן (מה) דף נ"ב (ע"א ד"ה קידושי) ובעור אכן העור סי קע"ג:

בעיא גט היתה נרתי חוללת ולא מתיבמת כדתנן במתני' כל שיכולה למאן ולא מיאלה וכו', ובכתובות פרק אלמנה חיות (פ"ה ה"ו) תנן המנאלת והשניה והאילונית אין להם כחובה, דמשמע היא גיטא בעיא דהכי דייק בהמדיר (במות ע"ג), ותרלו דהסב נקט האי לישנא משום דלא מלי נהנקט איני' דייקין גט משום שניה דקמי בהדיאי, מדע דעל כרחק מנאלת לא בעיא גיטא, אי נמי בהמדיר לא דייק הכי אלא משום דכרישא קמי אינה מקודשת ובסיפא תלל אלא בכחובה, והא דתנן (גיטין מו:) בהשולת המוילא את אשמו משום אילונית לא יחזיר, ונפרש משום קלקולא דשמה תנשא לאתר ויהי לו צניס ואחרי וכו' ומנאל גט בטל וצניס ממזרים דמשמע בעיא גט, אומר ר"י דהתם מוילאיה משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרין יפה, מדע דקמי סיפא נשאת לאתר והיו לה צניס, ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה דבהעברל פליגי וכו', ע"כ וקמינו אילונית שכחז רבינו עובדיה ז"ל (ד"ה אילונית), דעת הטור בצאנן העור סימן מ"ד דבחד מייבשה סגי, אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות אישות פרק שני (ה"ד, ה"ו) נראה שפריך שיהיו על כל הסימנים הללו, ועיי"ש בצניס יוסף (ה"ד ד"ה ו"ט שפאלד). ובגמ' (ב) מוקמינן למתני' דקמי צרותיהם מותרות אליבא דרב אפי' דס"ל ארת אילונית אסורה, דמתני' בשלא הכיר בה כשנשאה שמהא אילונית ומקחו מקח טעם ולא אשמו היא, לפיכך נרתי מותרת ללאו נרת אילונית היא, דיקא נמי דקמי שנמאלו ולא קמי שהיו ש"מ, ודבר אפי' בשכירה בה דלשמו גמורה היא ורחתמא פטרה מאשר תלד^[4] (דברים כה ו') ונרתי הויא נרת אילונית, ורבה אמר נרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו נרת במו אילונית, ומני במתני' שהיו: ואי אתה יבוא' לומר, הקשו תוס' ז"ל (ב: ד"ה וא) ו"מ' משכחת לה מילאון בקדושי טעום דתנא דבי רבי ישמעאל (ק:) אפילו צנה מורכב על חתפה מנאלת והולכת לה, ומיך ריב"ז דמתני' מיירי בקטנות, ועוד אומר ר"י וכו', עיין עליו: בפירוש רע"ב ז"ל (ד"ה ואי אתה) ותנא דיקן דלא תשיב אמו בכלל הנשים שפוטרות צרותיהן סבר לה כמ"ד וכו'. אמר הנלקט, ופלוגתא לא קמיירי, ובגמ' (ט) פריך ולא והרי איסור מנהו ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן, דלרבי עקיבא

יבין

תפארת ישראל

יבין

באחיו, דהרי מדילדה קודם שנשאה אחיו אסורה לנזון עור, ואף דמשכחת לה בשמילתא בנאחי ושאתא אחי' לאתר, על כל פנים זאת פשיטא שרתיה מותרת, מדללא היתה נרתי בשעה שהיתה ערוה:

וי צרותיהן מתרות. ואי אתה יבוא' לומר בקמתו ובאם קמתו ובאם קמי אילונית או שפאנו. * שהרי ילדה קודם שנשאה אחיו, ואילונית לא ילדה, וכמו כן אי אפשר שתמאן

וב' היבולה ז'מאן. מ"י פ"ו מהלכות יבום ותלפיה הלכה כג' טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף ז': ג' צרותיהן מותרות. מ"י פ"ו מהלכות יבום ותלפיה הלכה כג' טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף ד'.

מסורת המשנה

וב' היבולה ז'מאן. יבמות ב'; קו'; ירושלמי בפרקין ה"ג ו' פ"ג ה"א - ע"ה; ע"ן מוס' נמוח נג. ד"ה הכל, ג' שש עריות. תוספתא פ"א ה"ג, יבמות י"ג, ירושלמי ה"א - ג'. ספדא קדושיה פדק יא ה"ב, ילקו"ש אחי מקד'.

שינויי נוסחאות

ג' שנשואות. בירושלמי (שם) וברמב"ם ובכת"י ש'הן נשואות:

תורה אור השלם

א) ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לילות ערוהה עליה בתיבוי: (ויקרא ח' ח) ב' כי ישבו אחים יחדיו וקח אחד מהם וכן או לו לא תהיה אשת הפת החוצה לאיש וי' יבמה ובא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: (דברים סה ה')

תוס' רעק"א השלם

ב) אנתו ב' בתים יו"ט ד"ה ז'מאן. בסוף היבוב. ד"ה אהי ימשרי. וכן דגס לקמן פ"ג משנה ז' נראית בשעת נפילה כצרת במו, מ"מ כיון שמתנחלת בעצלה מי נראה יומר ששקן לנשואין האשונים, מה ערוה על הכא בעצלה מת אהי דומה כל כך עוקמת נשואין הלאשונים מעיקרה, מוס' דף כ"ט (פ"ה) ד"ה אי כ"ה. ודוקא ביו"ט אמת במאן, אצל בעגלות איננו דף דגנולת אחר מיתת בעגל לא אמרין דנראה כצרת הצט בשעת נפילה, דלא תמכר מעשה, ונס יז לה קול וידוע של היתה צרת במו, מה שאין כן אמרין כדבעי מיתה היה מחוקר מעשה מיואן ונס לית ליה קול, מוס' דף כ"ז א' ד"ה מני שהי: ג' אות [א] הרע"ב ד"ה אמו. שאנובת אביו, והא דלא קמי ססא חטבת אביו, היינו דבוח חף אם היה בעגלות ששואה לחמו, מ"מ לא היתה פוטרת צרתה דהרי היה חייב לחון [ומהאי טעמא לא קמי גרושוח ומלכות], ומוכח מזה דס"ל לנמני דלף חייבי לחון דשאר קידושין תוספין דלמ"י אין קידושין תוספין אהי כמו ערוה גמורה ופוטרת צרתה, מוס' דף כ"ז א' ד"ה לרבי יהודה נמי:

ולא מיאנה צרתה הוצתה ולא מתיבמת. וצריק פדק ז'ג חן בית הלל אומרים ממתנת ביבם, ושם משנה ז' אמר רבי אליעזר מלמדן שמאן, וכן פסק הרע"ב הלכה, ולכולי עלמא אס מיאנה מיאנה, אפילו הכי חן הכא דלעולם צרתה חוללת ולא מתיבמת ואין לה תקנה במיאון כדמפרש בגמ' (י.א.) משום דמשעת נפילה נראית כצרת במו, והילכך גזרו שלא תמאן ליבומי צרתה דלא ללולוי צרת ערוה ד'למא אהי למשרי: ג' צרותיהן מותרות. פירש הרע"ב שאין צרת הערוה

אסורה אלא בנופלת לפניו ליבום. וכן פירש רש"י (י.א. ד"ה אמו). והני ט"ו דלעיל נמי כשנישאו לאחרים צרותיהן מותרות, וכדייקין במשנה א' (ד"ה פטרות) מדלא חן אסורות, והכא הכי קאמר ששה עריות חמורות מאלו ט"ו, שט"ו נשואים לחמו וצרותיהן אסורות, ואלו השש חמורות שאסורות לחמו וצרותיהן מותרות: [ואשת אביו וכו']. כתב הרע"ב אשת אביו אשת אחיו מאביו וכו' ואחות אביו. ורש"י (י.א. ד"ה אמו) הוסיף אשת אחי אביו, והשמט ג"כ אחותו מאביו, ולא ידעמי למה השמיטו. ולרש"י קשיא כדמ"ב ולהרע"ב צרתמ':

בהם כל יבום על זה לעולם. ואם נשאו אחרים והם נשים אחיו בעצירה ומת בלא בניו צרותיהן מותרות:

פירוש המשניות להרמב"ם

ב' וב' היבולה ז'מאן. רצה לומר כגון שימות אחיו והניח שתי נשים, אחת מהן ערוה על זה היבם והיא קטנה שיכולה למאן, אבל לא מיאנה קודם מיתת בעלה, לכך צרתה חולצת ולא מתיבמת. לפי שזאת הערוה אילו היתה גדולה והיו נישואיה גמורין, היתה צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום כמו שביארנו, ואילו גם כן מיאנה, היתה צרתה ראויה לחליצה או ליבום, ומפני שאפשר שתמאן ולא מיאנה, צרתה חולצת ולא מתיבמת: ג' אומרן החבורות מאלו. רצה לומר מחמש עשרה נשים הנזכרות, לפי שאלו החמש עשרה אפשר שישא אותם מאביו, ואמנם אלו הששה עריות אי אפשר שישא אותם אחיו מאביו, לפי שהן עריות על אחיו ואין קידושין תוספין בעריות. ואמנם יש להן קידושין על אחרים כמו שאמר מפני שהן נשואות לאחרים, ולפיכך אם עבר אחיו ונשא

וב' היבולה ז'מאן וכו'. בגמ' (י.א.) פריך דתמאן הערוה שהתא ותמיצם צרתה, ומשני רבנן גזרו שלא תמאן ליבומי צרתה דלא ליוללו צרת ערוה דילמא אחי למשרייה. כדב' דרב אלפס ז"ל (א' מה"ר) תוספתא (פ"א ה"ה) אומרי אמו שחם ממו או נתגרסה צרותיהן מותרות, בחי הבעל, אצל לאחר מיתת הבעל צרותיהן אסורות, ומאן בחי בעגלות צרותיהן מותרות, לאחר מיתת הבעל צרותיהן חוללות ולא מתיבמות, וכולן שמתנחו איננו או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות בין בחי הבעל בין לאחר מיתת הבעל. ע"כ: ג' שש עריות חמורות. מן הט"ו הנזכרים לעיל שיכולות להנשא לחמו מאביו, מה

יבין תפארת ישראל יבין (יב) וק"ה היבולה ז'מאן. שהערוה קטנה: ב) ולא מאנה. ומת בעלה: (א) צרתה חולצת ולא מתיבמת. דקדושי קטנה אין רק מדברי סופרים: ג) (ב) שש עריות חמורות מאלו. מנ"י ה"ל: (ב) מפני שנשואות לאחרים. *ר"ל מומרתן היא שאי אפשר שישאו כי הם לאחרים, ולא לחמו על כן, ולפיכך צרותיהן מותרות, מדלא חן קדושי אחיו בעל כולו, וכל שכן בעגלות לאחרים דהרי אסור צרה לא כתיב רק במקום יבום מגזירה שזה דעליה (א) (ויקרא ט' ט) עליה (ב) (דברים סה ה): (בד) צרותיהן מותרות.

אשה אחרת ומת בלא בניו, שמיאן אסורות על זה, וכן לעולם: צרתה מותרת. להמיצם, שהרי בשעת זיקת יבום אינה צרתה: וכו' היבולה ז'מאן. שהיא קטנה [הערוה], ויכולה למאן ולא מיאנה, ומת אחיו, הואיל וקידושיה אין אלא מדרבנן, וזיקה שלה אינה אלא מדרבנן, אינה פוטרת צרתה מן החליצה, ולהמיצם אסורה שנראית כצרת ערוה: ג' שש עריות חמורות מאלו. ומה היא חומרא שלהן, שנשואות לאחרים, ואין יכולות להנשא לחמו של זה מאביו, ואם ממו בעליהן שהן

נכרים אצל זה, צרותיהן מותרות לינשא לזה, *לאין צרת ערוה אסורה אלא בעגלות לפניו ליבום מאחיו. ורמב"ם פירש, אם נישאו בעצירה לחמו ומת בלא בניו ופלו לפניו ליבום, צרותיהן מותרות, שאין אלו צרות ערוה, הואיל ולא היו קידושין תוספין לחמו בנשואן עריות: אמו. אינה יכולה להינשא לחמו מאביו, שהרי היא לו אשת האב, לדברי האומר *שאנוסת אביו אסורה. ולעיל (מ"א ד"ה ו' אהי) פירשתי שאין כן הלכה, אלא אמו פוטרת צרתה, שהיא יכולה להנשא לחמו מאביו: *אשת אביו אשת אחיו מאביו [שהיה לו בנין] ואחות אביו. כולן אסורות לחמו כמו שאסורות עליו, ואין צרותיהן מותרות ואמו, צרותיהן מותרות לינשא לזה. וכן אם נשא אחת

רש"י

צרתה מותרת. להמיצם לו, שהרי בשעת זיקת יבום אינה צרתה: וב' היבולה ז'מאן. כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו, הואיל וקידושיה אין אלא מדרבנן וזיקת נפילתה מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה, ולהמיצם אסורה כדמפרש טעמא בגמ' (י.א.) *דמשעת נפילה נראית כצרת במו ורבנן גזרו שלא תמאן ביבם כי הא דתנן ריש פ"ג דצ"ה אומרים ממתנת ביבם שלא יועיל זה ליבומי צרתה דלא ישי ללולוי צרת ערוה דלמא אחי למשרי: ג' שש עריות. ישי שחמורות מאלו, ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים ואין יכולין להנשא לחמו מאביו, ואם ממו בעליהן שהם (נכריות) [נכרין] אצל זה, צרותיהן מותרות להנשא לזה: אמו. אינה יכולה להנשא לחמו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב, וכן אשת האב ואחות אביו [ואחותו מאביו] ואשת אחיו מאביו שהיו לו בניו ואשת אחי אביו כולן אסורות לחמו מאביו כשם שאסורות עליו,

מלאכת שלמה השלם

שאין כן בשש עריות אלו שאין יכולות להנשא לחמו אלא לאחרים: בפירוש רע"ב ז"ל (ד"ה שש) והרמב"ם ז"ל פירש אם נשאו בעצירה וכו'. וזה לשון ז"ל עזר ואמנם יש להם קידושין על אחרים כמו שאמר מפני שהן נשואות לאחרים, ולפיכך אם עבר אחיו ונשא אחת משש עריות וכו'. וכתב ה"ר יוסף ז"ל נראה לי לפרש דהכי קאמר, על שני ט"ו צרותיהן מותרות מפני שהן נשואות לחמו, אצל זה שש עריות אחרות שאע"פ שהן חמורות מאלו אפילו הכי צרותיהן מותרות, מפני שהן נשואות לאחרים ולא לחמו, ועל כן הן מותרות, וי"ע, עי"ל ז"ל:

יבין תפארת ישראל יבין (יב) *בין שהיו נשואות שמיאן לאחרים, או לחמו בציבור, צרותיהן מותרות להנשא או להמיצם אחר מיתת הבעל, אצל ט"ו עריות הני"ל, דוקא בנשואות לאחרים צרותיהן מותרות. [ומראה לי דלהכי קאמר 'מפני שנשואות לאחרים' ולא קאמר 'מפני שאסורות לחמו', דרצה להשמיען דגם בנשואות לאחרים צרתה אפילו הכי צרותיהן מותרות:] (ב) אמו. *אפילו היא אנוסת אביו נשואות להנשא לחמו מאביו. ואין קי"ל דאנוסת אב מותרת לבן (אה"ע ז"ל ט"ו ה): (ב) ואשת אביו, ואחות אביו, ואחותו מאביו, ואשת אחי

ד בית שמאי מתירין. ד לית להו הך דרשה דלנור: ד ה"פ. הכרות מן האמין: בית שמאי פוסלין. הכרות מן הכהונה, שחלפתן חללה: ובית ה"פ מכשירין. שחלפתן שלא לנורך היתה, והרי היא כחוללת מן הנכרי: ותיבמו. לאמין: בית שמאי מבשירין. אומן לכהנים אם נתאלמנו מיצמייה: ובית ה"פ פוסלים. שנגעלו לאסור להם, והנבעלת לאסור לה עשאה זונה וזונה *אסורה לכן: דא נמנעו. וע"פ שני הכרות שנתיבמו כדברי בית שמאי

וְאָחוֹתוֹ מְאָבִיו, וְאִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו, וְאִשְׁתּוֹ אָחִיו מְאָבִיו: ד בֵּית שְׁמַאי מְתִירִין הַצְרוֹת לְאִחִים, וּבֵית הַלֵּל אוֹסְרִים. הַלְצוּ, בֵּית שְׁמַאי פוֹסְלִין מִן הַקְּהָלָה, וּבֵית הַלֵּל מְכַשְׁרִים. גַּתִּיבְמוּ, בֵּית שְׁמַאי מְכַשְׁרִים, וּבֵית הַלֵּל פוֹסְלִין. אָף עַל פִּי שְׂאֵלוֹ אוֹסְרִין וְאֵלּוֹ מְתִירִין, אֵלּוֹ פוֹסְלִין וְאֵלּוֹ מְכַשְׁרִין, לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שְׁמַאי מִלְשֹׂא נְשִׁים

רש"י

ואין בהם כל ייבום על זה לעולם, ואם ימשאו לאחריהם והם נשים אחרות ומתו מותרות ליגא ליה, שאין כרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לייבום עם הערוה פעם אחת, שאין שפטרנה הכתוב לנדה ערוה, עמדה עולמית באסור אשת אח שיש לו בנים. ורמב"ם פי' אם נישאו בעצמה לאחיו ומת בלא בנים ונפלו לייבום לפניו הואיל ואין קידושין מוספין אין כולן כרת ערוה ומותרות ליגא להו: ד בית שמאי מתירין. ד לית ערוה להתיבם לאחיו, ד לית להו הך דרשה דלנור. ועיין ענין המינים: ה"פ. הכרות מן האמין: בית שמאי פוסלים מן הכהונה. שחלפתן חללה ועיין פי' דלקמן [ד] ובית ה"פ מבשירין.

לפי שחלפתן שלא לנורך והרי [היא] כחוללת מן הנכרי, [ד לית להו הכרות] ורבי שמאי מבשירין. אומן לכהנים אם נתאלמנו מיצמייה: ובית ה"פ פוסלים. שנגעלו לאסור להם, והנבעלת לפסול לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהונה: דא נמנעו וכו'. אע"פ שני הכרות שנתיבמו כדברי בית שמאי

מלאכת שלמה הש"ם

ד בית שמאי מתירין וכו'. גמ' (ג) אמר רבי שמעון בן פי' מלי טעמה דבית שמאי דכתיב (דברים כה ה) לא תהיה אשת אחיך מהת הטהרה לאיש זה, ומה מכלל דאיתא פנימית, פירוש מדלח כתיב לך, למידע התיבנה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לו, מכלל דאיתא פנימית זהה קרובה יבם, ואמר רמב"ם לא תהיה לו, אם ליבם מה, ובית הלל מיבעי להו למדע דאין קידושין מוספין ציבמה, אע"ג דבעלמה קדושין מוספין בחייה לך, רבא אמר עמתייהו דבית שמאי דאין אסור הל על אסור, פירוש אין אסור אשת אח על בנו שזה אצל אחיה, הליך כל רמיח קניה ויעמוד ויהי אשתו דלית, וכן באבות אשה ובנות: ה"פ בית שמאי פוסלין וכו'. גמ' (ג) שטיעא, כיון דבית שמאי זקוקות ליבם שפטר דאם חללו פסולות, ולבית הלל כיון

ד ה"פ. עיין משנה ד' פרק דלקמן: ובית ה"פ מבשירין. פשיטא, לאפוקי מדרכי יומאן בן נורי דאמר בל ומתקן להם לנרות שיהו חוללות ולא מיצמייה, קמ"ל דבית הלל מכשירין דאפילו תקנתא מדרבנן לית להו צנרות דלחלו. גמ' (ג): גתִיבמו וכו'. ה"פ. הא תו למה לי, אידי דמנח חללו ממי נמי גתִיבמו. גמ' (ס): שא"ל אסורים וא"ו מתירין. נוסחא אחרתא לא גרסינן, והכי נמי ליתא בשום נוסחא במשנה ה' פרק ד' לעדות: דא נמנעו בית שמאי מלישא נשים. לא נכרכה אלא לנדה עממה דלדידהו אסורה לזוק בלא תהיה וגו' (דברים כה ה) דלחלו

פירוש המשניות להרמב"ם
אחת משש עריות, צרתה או חולצת או מתיבמת, לפי שעל דרך האמת היא אינה צרתה, לפי שאין אלו נישואין אבל הוא זנות ובעירה, (וכ"ש) [וכ"ש] אם היתה אחת מהן נשואה לאיש אחר בנישואין גמורין כפי הראוי, ויש לה צרות, הנה אלו הצרות מותרות, לפי שהעיקר אצלנו אין צרה אלא מאה. וכבר ביארנו במה שקדם שכן האפשר הוא שתהיה אמו נשואה לאחיו מאביו שלא בעבריה לפי סברת חכמים, והוא האמת: ד בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית ה"פ אסורין וכו'. אם חלץ לצרת ערוה תהיה זאת

אחת משש עריות, צרתה או חולצת או מתיבמת, לפי שעל דרך האמת היא אינה צרתה, לפי שאין אלו נישואין אבל הוא זנות ובעירה, (וכ"ש) [וכ"ש] אם היתה אחת מהן נשואה לאיש אחר בנישואין גמורין כפי הראוי, ויש לה צרות, הנה אלו הצרות מותרות, לפי שהעיקר אצלנו אין צרה אלא מאה. וכבר ביארנו במה שקדם שכן האפשר הוא שתהיה אמו נשואה לאחיו מאביו שלא בעבריה לפי סברת חכמים, והוא האמת: ד בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית ה"פ אסורין וכו'. אם חלץ לצרת ערוה תהיה זאת

לפי שחלפתן שלא לנורך והרי [היא] כחוללת מן הנכרי, [ד לית להו הכרות] ורבי שמאי מבשירין. אומן לכהנים אם נתאלמנו מיצמייה: ובית ה"פ פוסלים. שנגעלו לאסור להם, והנבעלת לפסול לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהונה: דא נמנעו וכו'. אע"פ שני הכרות שנתיבמו כדברי בית שמאי

דפטר לה מויקא יבום אם חללו כשרות לכהונה דלא חללה היא. ומשני לאפוקי דרבי יוחנן בן נורי דאמר גמ' (ד) צנתייהו בואו ומתקן להם לנרות שיהו חוללות ולא מיצמייה, וכיון דבעי חללה חללתה פוסלת אפילו לבית הלל, קמ"ל דבית הלל מכשירין ואפילו תקנתא דרבנן לית להו צנרות דלחלו: גתִיבמו בית שמאי מבשירין וכו'. גמ' (ג): הא תו למה לי, אידי דמנח חללו ממי נמי מיצמייה: ואף ע"ל פי שא"ל פוסלין וא"ו מבשירין דא נמנעו וכו'. גרסותן, ובבבא דאוסרין ומתירין מלאמיה מחוק, ובזבז הפסרים ליתיה, גס במשנת הדין ה"פ יוסף אשכנזי ו"ל מיהא על פי רוב עממיה, וכן גירסותיהם (ה' - ו') ליתיה, גס בפ"ד לעדות (מ"ח) ליתיה בשום ספר: דא נמנעו מלישא נשים בית שמאי. לא נכרכה אלא לנדה עממה,

תפארת ישראל

הכרות (ה) בית שמאי פוסלין מן הקהלה. אסורין החללה מלהנשא לכהן: (א) ובית ה"פ מבשירין. מותרת לכהן ממלאכה כריכה חללה: (ב) גתִיבמו, בית שמאי מבשירין. לכהונה, כשהחללנה מהיבם: (ג) ובית ה"פ פוסלין. *מלהנשא לכהן ומלאכול תרומה, מלמעלת לפסול לה נעשית זונה: (ד) אף ע"ל פי שא"ל (אוסרין וא"ו מתירין, א"ו) פוסלין וא"ו מבשירין, דא

ערוה מותרת יהיה מלאכה הטעם שיהיה, מוכח דלנור כדפי' א"כ מלי פריקין מלי טעמה דבית שמאי, ו"ל. ובאמת ממוה לי כיון דעל כרחק בית שמאי ק"ל דלנור לנדרבי שמעון, והיינו נגפלו לפניו שמי אחיות משני אחים, כיון דנעשו לרזו לו בן זיוקה לא יהיה לו לקוחים פילוי בנחת מהן, והא בנשקמתן במשנה ה' פ"ג שלשה אחים שנים נשואים שמי אחיות וכו' בית שמאי אומרים אשתו עמו והלא מלו משום אשתו אשה, ומשעמב בסוגיא דשם דף כ"ט (ע"ב) דוהו משום דס"ל לבית שמאי דמאמר קונה לנדות לגמרי, א"כ שבע דבלאו מאמר לא אם מאמר היה דומה ומשני היתה כרחה אסורה לנדה קודם שנתקן רק לנעלה המחמה, והא בלאו מאמר ג"כ מותרת מקרה דלנור כדפי' שמעון, ואמי האמר רק

ההיור אשתו ולא לנדות כרתה, ו"ל. והנה לפי עממיה דרבנן בסוגיא דף י"ג ב' דטעמא דבית שמאי דמתיירי כרת ערוה משום דלא שמי א"כ ומתי' נשא מת לא אשת אחת ודל על אחות אשתו והוי כרת ערוה שלא נתקן מזה, ואם נשא מת ואח"כ בנת חו לא אשת אחות אשה וחייל על אשת אחיו ואינה כרת ערוה, ולפי זו היה דיין דאם שמי אחיות קדשו לשמי אחיות בבת אחת, בגון דאכתיס קיבל קידושין ממי בנת אחת וקידושם להם נשותיו, או עשאו שליח לקבלה, בנחת פטירת כרתה, ואף דזוהו לומר כן דהא ממתי' סתמא קמי' דבית שמאי מתיירי כרת ערוה, מ"מ הא על כרחק טעמא דרבנן היכי דלחו בנת אחת מורו בית שמאי, ובקביה למתי' דדוקי ומקוי אנפשיה דלאו בכל גווי מיייר, וא"כ י"ל לבית שמאי אחי לנור לטפור כרתה ככהא בגווא: [אות ג] בהרע"ב ד"ב ובית ה"פ פוסלים. כדפי'. א"ה. וכן נפסקות ממרומה דבי' נדה, עיין לקמן סוף פ"ג, ובמ"ש בגליון בברק"י משנה א' תמוס' א' יוש"פ ד"ה מן המשנה (ב"ה):

ד ובית ה"פ מבשירין. מ"י פ"ד מהלכות יבום חללה הלכה כו ופי"ו מהלכות אסורי ביאה הלכה יח:

מסורת המשנה

ד ב"ש מתירין. עדות פ"ד מ"ח, מוספתא פ"א ה"ג, יבמות ט, יב, כה, יושלמי פ"ג ה"א - טו, יק"ש"י כי תלה מתקלת א"ע"פ שא"ל אוסרין. עדות פ"ד מ"ח, מוספתא פ"א ה"ג, יבמות יג, יושלמי קידושין פ"א ה"א - ג:

שינויי נוסחאות

ד אוסרין וא"ו מתירין. כ"ה גס בבבלי (ג): וברמב"ם [בסדר הפוך]. ועי' תוי"ט ומלאכ"ש:

הגהות וציונים

[א] וכן. ע"פ הגר"ז ת"מ:

תורה אור הש"ם

(א) כי יבשו אחים יתרו מות אחד מהם וכן אין לו לא תורה אשת תחת החיה לאיש זך לבמה יבא עליה ויקחה לו קאשתה ויבמה: (דברים כה ה)

תוס' רעק"א הש"ם

ד ואות יבן הרע"ב ד"ה בית שמאי מתירין. ד"ה ד"ה ד"ה דרשה דהצבור. מתי' לי הא בסוגיא (דף י"ג ע"ב) אמרין מלי טעמה דבית שמאי דכתיב (דברים כה ה) לא תהיה אשת אחיך מהת הטהרה, מכלל דאיתא פנימית ואמר רמב"ם לא תהיה, ובמס' (ד"ה מלי טעמה) הקשו דמתי' קצבי ליה מלי טעמה דבית שמאי דילמא מוקי בית שמאי קרא דלנור לנדרבי שמעון (כח) וקרא דלנור לנדרבי יומר לנור לנדרבי שמעון. על כל פנים הרי חזקין דהגמרא ק"ל לבית שמאי ליה קרא לחזק כרת ערוה, וז"ל. ויגלוסו' ומ"י הג"ל ממוה לי דנקוט בקושיהם דנדרב דילמא דרש לנור כדפי' שמעון, לא אמאי לא האלמינו קושיהם בזוהר, דהא גס לפי האמת דס"ל לבית שמאי לרדת

יבין

הכרות (ה) בית שמאי פוסלין מן הקהלה. אסורין החללה מלהנשא לכהן: (א) ובית ה"פ מבשירין. מותרת לכהן ממלאכה כריכה חללה: (ב) גתִיבמו, בית שמאי מבשירין. לכהונה, כשהחללנה מהיבם: (ג) ובית ה"פ פוסלין. *מלהנשא לכהן ומלאכול תרומה, מלמעלת לפסול לה נעשית זונה: (ד) אף ע"ל פי שא"ל (אוסרין וא"ו מתירין, א"ו) פוסלין וא"ו מבשירין, דא

ערוה מותרת יהיה מלאכה הטעם שיהיה, מוכח דלנור כדפי' א"כ מלי פריקין מלי טעמה דבית שמאי, ו"ל. ובאמת ממוה לי כיון דעל כרחק בית שמאי ק"ל דלנור לנדרבי שמעון, והיינו נגפלו לפניו שמי אחיות משני אחים, כיון דנעשו לרזו לו בן זיוקה לא יהיה לו לקוחים פילוי בנחת מהן, והא בנשקמתן במשנה ה' פ"ג שלשה אחים שנים נשואים שמי אחיות וכו' בית שמאי אומרים אשתו עמו והלא מלו משום אשתו אשה, ומשעמב בסוגיא דשם דף כ"ט (ע"ב) דוהו משום דס"ל לבית שמאי דמאמר קונה לנדות לגמרי, א"כ שבע דבלאו מאמר לא אם מאמר היה דומה ומשני היתה כרחה אסורה לנדה קודם שנתקן רק לנעלה המחמה, והא בלאו מאמר ג"כ מותרת מקרה דלנור כדפי' שמעון, ואמי האמר רק

ההיור אשתו ולא לנדות כרתה, ו"ל. והנה לפי עממיה דרבנן בסוגיא דף י"ג ב' דטעמא דבית שמאי דמתיירי כרת ערוה משום דלא שמי א"כ ומתי' נשא מת לא אשת אחת ודל על אחות אשתו והוי כרת ערוה שלא נתקן מזה, ואם נשא מת ואח"כ בנת חו לא אשת אחות אשה וחייל על אשת אחיו ואינה כרת ערוה, ולפי זו היה דיין דאם שמי אחיות קדשו לשמי אחיות בבת אחת, בגון דאכתיס קיבל קידושין ממי בנת אחת וקידושם להם נשותיו, או עשאו שליח לקבלה, בנחת פטירת כרתה, ואף דזוהו לומר כן דהא ממתי' סתמא קמי' דבית שמאי מתיירי כרת ערוה, מ"מ הא על כרחק טעמא דרבנן היכי דלחו בנת אחת מורו בית שמאי, ובקביה למתי' דדוקי ומקוי אנפשיה דלאו בכל גווי מיייר, וא"כ י"ל לבית שמאי אחי לנור לטפור כרתה ככהא בגווא: [אות ג] בהרע"ב ד"ב ובית ה"פ פוסלים. כדפי'. א"ה. וכן נפסקות ממרומה דבי' נדה, עיין לקמן סוף פ"ג, ובמ"ש בגליון בברק"י משנה א' תמוס' א' יוש"פ ד"ה מן המשנה (ב"ה):